

Vzgojiteljica

REVIJA ZA DOBRO PRAKSO V VRTCIH

20. leto
izhajanja
revije

Vzgojiteljica

november—december 2018

Revija za dobro prakso v vrtcih je nastala leta 1999 na pobudo aktiva ravnateljic javnih vrtcev dvanajstih občin širše celjske regije.

IZDAJATELJ

Pedagoško društvo Vzgojiteljica,
Šlandrova 11, 3320 Velenje

ZALOŽNIK

Pozoj, izdajanje revij,
Darja Slapničar s. p.
Cesta talcev 12, 3320 Velenje

UREDNIKA

mag. **Betka Vrbovšek**
betka.vrbovsek@gmail.com

UREDNIŠKI ODBOR

mag. **Betka Vrbovšek**, un. dipl. ped.
Ivica Vaukan, dipl. vzg.
Irena Hren, spec. manag. in dipl. vzg.
Vanja Krašović, dipl. vzg. in
Natalija Starič Žikic, un. dipl. soc. del.

JEZIKOVNA REDAKCIJA

Tonja Preložnik, mag. prof. slov. in
mag. prof. ang.

NAROČNINE

Naročnine sprejemamo na:
www.vzgojiteljica.si

Revija Vzgojiteljica izhaja šestkrat letno, objave med letom niso možne.

Letna naročnina je **35,50 €**.
Revije ni v prosti prodaji.

OBLIKOVANJE IN DTP

Pozoj, izdajanje revij,
Darja Slapničar s. p.
Cesta talcev 12, 3320 Velenje

PRISPEVKE SPREJEMAMO na
Revija Vzgojiteljica, p. p. 23,
3220 Štore, ali na **e-naslov urednice**
do 15. v mesecu za prihodnji mesec.
Poslanega gradiva, praviloma, ne
vračamo.

TISK

Grafika Gracer d. o. o., Celje

ISSN: 1580-6065

Risba z naslovnice:
Neža Vodlan
(3 leta), mentorica
Darja Preložnik,
Vrtec Tončke
Čečeve Celje

VSEBINA

UREDNIČIN KOTIČEK	3
RAVNATELJICA PREDSTAVLJA VRTEC	4
Klima v vrtcu je pozitivna Jelka Kitak, mag. zakonskih in družinskih študij in vzgojiteljica pred. otrok, Otroški vrtec Šmarje pri Jelšah	
AKTUALNO	6
Risanke v predšolskem obdobju Ajda Bivic, uni. dipl. pedagoginja in soc. komunikologinja, Vrtec Jarše Ljubljana	
POGOVARJAMO SE Z ZNANSTVENIKI IN S STROKOVNJAKI	9
Zaznamovani smo z odnosi v družini dr. Sara Jerebic, spec. zakonske in družinske terapije, Družinski inštitut Bližina	
IZ TEORIJE V PRAKSO	12
Spretnosti timskega dela pri strokovnih delavcih v vrtcu Ivana Jakša, mag. prof. pred. vzgoje, OŠ Belokranjskega odreda Semič, vrtec Sonček	
VZGOJITELJICA VZGOJITELJICAM IN VZGOJITELJEM	14
Menim, da opravljam čudovit poklic Nataša Beganovič Jug, dipl. vzgojiteljica, OŠ Janka Kersnika Brdo, vrtec Medo	
ZA DOBRO PRAKSO	16
Cankarjevo leto 2018 in kako otrokom v vrtcu približati tega umetnika Monika Pene, vzgojiteljica, Vrtec Najdihojca Ljubljana	
Ekologija kot likovni problem v predšolskem obdobju	19
Lidija Pejčič, mag. prof. zg. učenja in poučevanja, Vrtec Jožice Flander, Maribor	
Otroško ljudsko plesno izročilo	21
Melita Rožič, vzgojiteljica, Vrtec Vodmat Ljubljana	
Različne dejavnosti z bučami	22
Antonija Podnar, dipl. vzgojiteljica, Vrtec Ljutomer	
Evalviranje glasbene dejavnosti skupaj z otroki	24
Monika Juršič, dipl. vzgojiteljica, študentka inkluzivne pedagogike	
OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI	25
Vključevanje otroka z govorno-jezikovnimi motnjami skozi šest etičnih osnov vzgoje v vrtcu Nives Krajnc, dipl. vzgojiteljica, Vrtec Slovenske Konjice	
O TEM IN ONEM IZ NAŠIH VRTCEV	28
Projekt Menjaj branje in sanje Martina Šater, prof. slovenščine in vzgojiteljica, OŠ Prevalje, Vrtec Krojaček Hlaček	
Glasba nas združuje in povezuje Marija Mizori Grobin in Nataša Tacar Košir, vzgojiteljici, Vrtec Zagorje ob Savi	
Za več branja v vrtcu in družini Katja Juhart, dipl. vzgojiteljica, Vrtec Slovenske Konjice	
Eko knjiga v bralnem nahrbtniku Irma Vöröš, vzgojiteljica, Vrtec Lendava – Lendvai Óvoda	
OBVESTILA	30
NAPOTKI ZA AVTORJE PRISPEVKOV	31

Spoštovane vzgojiteljice in vzgojitelji in vsi ostali bralci in sodelavci strokovne revije *Vzgojiteljica!*

Gotovo se vsi vzgojitelji strinjamo s tem, da je literatura pomembna oblikovalka vrednot pri otrocih v predšolskem obdobju. Kot vemo, vrednote niso prirojene, ampak pridobljene skozi kognitivni, socialni in čustveni razvoj. Pri tem ima veliko težo družina, pomembno mesto pa pripada tudi vzgoji v vrtcih.

Še nikoli ni bilo vzgojiteljicam in vzgojiteljem dano na razpolago toliko različnih knjižnih možnosti, kot jih trg ponuja v sedanjem času. Izide veliko slikanic domačih avtorjev in prevodov iz drugih jezikov, zato je izbira pestra. Toda v tem so tudi pasti, ki se je mora strokovno usposobljena vzgojiteljica zavedati, jih poznati in se jim znati izogniti.

Pri tem ne mislimo samo na kičaste skrajšane priredbe Grimovih in drugih znanih pravljic, ki nikakor ne smejo zaiti na vrtčevske knjižne police, ampak na razne literarno neustrezne slikanice neznanih domačih ali tujih avtorjev, v katerih prevladuje siromašna vsebina, ki je povsem podrejena vzgojni oziroma pedagoški ideji. Literarno estetska pravljica je tista, ki nudi otroku predvsem vsebinski, besedni in estetski užitek. Veseli smo lahko, da jih je dovolj na izbiro.

Za vzgojiteljico in vzgojitelja pa ni pomembno samo dobro poznavanje in pregled nad mladinsko književnostjo, enako pomembno je tudi, da jima je knjiga vrednota in da sta redna bralca literarnih del – tako proze kot poezije. Literatura namreč plemeniti misli, buri domišljijo, utrjuje vrednote, povečuje sposobnost empatije, spodbuja razmišljanje, bogati besedišče in še bi lahko naštevali.

Novembra se je v Ljubljani odvijal že 34. slovenski knjižni sejem. Ob tej priložnosti je bilo opozorjeno na to, da polovica slovenskih državljanov ne kupuje knjig, kar 42 odstotkov pa knjig sploh ne bere. Iskreno upam, da med njimi ni veliko vzgojiteljic in vzgojiteljev.

Leto 2018, ki se izteka, smo poimenovali tudi Cankarjevo leto, zato mi dovolite, da zaključim z njegovimi poetičnimi besedami: *O domovina, ko te je Bog ustvaril, te je blagoslovil z obema rokama in je rekel: »Tod bodo živeli veseli ljudje!«* Skopo je meril lepoto, ko jo je trosil po zemlji od vzhoda do zahoda; šel je mimo silnih pokrajin, pa se ni ozrl nanje – puste leže tam, strmé proti nebu s slepimi očmi in prosijo milosti. Nazadnje mu je ostalo polno prgišče lepote; razsul jo je na vse štiri strani, od štajerskih goric do strme tržaške obale ter od Triglava do Gorjancev, in je rekel: *»Veseli ljudje bodo živeli tod; pesem bo njih jezik in njih pesem bo vriskanje!«*

Kakor je rekel, tako se je zgodilo. Božja svet je pognala kal in je rodila – vzrasla so nebesa pod Triglavom. Oko, ki jih ugleda, ostrmi pred tem čudom Božjim, srce vztrepeče od same sladkosti; zakaj goré in poljane oznanjajo, da je Bog ustvaril paradiz za domovino veselemu rodu, blagoslovljenemu pred vsemi drugimi. Vse, kakor je rekel, se je zgodilo; bogatejši so pač drugi jeziki; pravijo tudi, da so milozvočnejši in bolj pripravi za vsakdanjo rabo – ali slovenska beseda je beseda praznika, petja in vriskanja. Iz zemlje same zveni kakor velikonočno potrkavanje in zvezde pojo, kadar se na svoji svetli poti ustavijo ter se ozro na čudežno deželo pod seboj. Vesela domovina, pozdravljena iz veselega srca!« (Ivan Cankar, Kurent, odlomek)

Naj bo torej v letu 2019 večina vaših dni polnih milozvočnih besed. V želji, da bi v naši čudežni domovini živeli v medsebojnem miru in blagostanju, medsebojnem razumevanju in spoštovanju, vam želim lepe praznične dni in vas v imenu vseh, ki sodelujemo pri *Vzgojiteljici*, lepo pozdravljam.

Urednica

Jelka Kitak, mag. zakonskih in družinskih študij in vzgojiteljica predšolskih otrok
Ravnateljica Otroškega vrtca Šmarje pri Jelšah

Klima v vrtcu je pozitivna

Gospa ravnateljica, kako bi se predstavili za revijo Vzgojiteljica? Lahko na kratko predstavite sebe, svoje izobraževanje za poklic in dosedanje izkušnje s predšolsko vzgojo?

Sem Jelka Kitak, mama gimnazijca. Prihajam iz preproste in delovne petčlanske družine iz Sv. Štefana. Po izobrazbi sem magistrica zakonskih in družinskih študij in vzgojiteljica predšolskih otrok. Odkar se spominjam, so me zanimali odnosi, rada opazujem vse, kar se dogaja okrog mene. Poklic vzgojitelja je zagotovo eden najlepših poklicev. V vrtcu ostaneš mlad po srcu, ker te živahnega, igrivega in odprtega delajo otroci, ko se zatopiš v njihov svet.

Kakšne so vaše dosedanje izkušnje s predšolsko vzgojo v vrtcih?

Skoraj ves čas delovne dobe sem zaposlena v vrtcu na različnih delovnih mestih. Bila sem vzgojiteljica, pomočnica ravnateljice, sedaj ravnateljica. Nekaj malega sem delala tudi v OŠ kot učiteljica podaljšanega bivanja.

Od kdaj vodite vrtec? Kaj vas je motiviralo za to delovno mesto?

Ravnateljica vrtca sem od 1. julija 2015. Nikoli nisem razmišljala o ravnateljskem mestu, okoliščine so prinesle takšno odločitev. Bile so prošnje nekaterih, da se kot takratna pomočnica ravnateljice prijavim za to delovno mesto. Končna odločitev je bila seveda moja. Začutila sem, da moram, da mi je tako namenjeno. V tem času sem se kot vzgojiteljica, vodja enote, pomočnica ravnateljice ogromno naučila in hvaležna sem za vsako obdobje poklicnega razvoja oz. dosedanje poklicne poti.

Katerim nalogam namenjate največ svojega ravnateljskega časa in zakaj prav njim?

Težko bi rekla, da imam prednostno nalogo. Zagotovo mi dobri odnosi zelo veliko pomenijo. Delovno mesto zahteva izjemno fleksibilnost, delo je pestro, raznoliko. Situacije kažejo prednostne naloge, v določenih situacijah je potrebno odreagirati takoj, za nekatere si vzamem več časa in vključim čim več deležnikov, stremim k sodelovanju.

Koliko ima vrtec v tem šolskem letu oddelkov in otrok?

Javni zavod Otroški vrtec Šmarje pri Jelšah deluje na osmih lokacijah. Organizirane imamo tri enote z različnim številom oddelkov. Sonček ima 10 oddelkov, Livada 5 oddelkov, Ciciban Šentvid 2 oddelka ter 6 dislociranih oddelkov. Tako ima Mestinje 1 oddelka, Sv. Štefan 2 oddelka, Sladka Gora 1 oddelka, Kristan Vrh 1 oddelka, Zibika 1 oddelka. Trenutno je 424 otrok razporejenih v 23 oddelkov. Predvidevamo odprtje oddelka prvega starostnega obdobja v enoti Livada takoj, ko bomo imeli dovolj vpisanih otrok.

Število oddelkov oz. otrok v zadnjih letih narašča ali upada? Imate dovolj prostih mest za vse otroke, ki se zanimajo za vaš vrtec?

Število oddelkov v zadnjih letih pada. Poglavitni razlog je zagotovo nižja rodnost. Prostih mest imamo dovolj. Prag OŠ je 1. septembra prestopila še zadnja številčno močnejša generacija v občini, tudi to vpliva na strukturo oddelkov. Po informacijah Damjana Boštjančiča, vodje oddelka za družbene dejavnosti v občini Šmarje pri Jelšah, se je v lanskem letu v občini Šmarje pri Jelšah rodilo 89 otrok.

Kaj ste v vrtcu v zadnjem času posodobili, spremenili na bolje?

Posodobitev je bilo kar precej. Uredili smo primerne prostore za svetovalno delavko, logopedinjo in org. prehra-

ne ter ZHR, uredili smo manjši prostor za govorilne ure, strokovne time in podobno. Sanirali smo pralnico s pripadajočimi prostori ter prenovili prezračevanje v kuhinji in celovito preuredili skladišče kuhinje. Vzpredno smo preuredili še nekaj manjših namenskih prostorov. Sodelujemo pa tudi z OŠ pri prenovah na podružničnih šolah.

Vrtec smo opremili z otroškimi poslikavami na način, da smo prenesli projekcije otroških risb na stene igralnic, hodnikov, telovadnice. To je delo sodelavcev v prvih počitnicah po mojem nastopu mandata, za kar sem jim zelo hvaležna.

Kakšne so posebnosti izvedbenega kurikula v vašem vrtcu?

Stremimo k sodelovanju in povezovanju. Vsakega otroka za rojstni dan obiščem v oddelku in mu voščim s posvetilom osebno sama, prav tako osebno voščim zaposlenim. Strokovni delavci, otroci in ostali skupaj načrtujemo dejavnosti in sooblikujemo prostor. Želimo organizirati raznovrstne projekte, v katerih otroci preko igre spoznavajo kurikularna področja.

Lahko to organiziranje projektov malo razložite?

Posamezni projekti so v našem vrtcu skozi leta postali način življenja. Strokovni delavci vsebine iz projektov, načinov življenja vnašajo v svoje delo po lastni strokovni presoji. Ponujamo naslednje načine življenja: Teden brez igrač, Eko vrt, Bralni nahrbtnik, Ciciban v prometu in Pasavček, Cici Vesela šola, Z igro do prvih turističnih korakov, Poligoni v naravi, Naša mala knjižnica, Mali sonček, Promocija zdravja na delovnem mestu, Gozdna pedagogika, Tradicionalni slovenski zajtrk, Vrednota meseca, Ciciban planinec. Prav tako program obogatimo z različnimi obogatitvenimi dejavnostmi, to so dejavnosti, ki sodijo v izvedbeni kurikulum vrtca in jih vrtec izvaja občasno, daljši ali krajši čas, odvisno od izvedbenega kurikula vrtca, interesa otrok in želja staršev. Načrtujejo in izvajajo jih strokovni delavci vrtca v času predpisane delovne obveznosti in so skladne s cilji in načeli Kurikuluma za vrtce. Obogatitvene dejavnosti se izvajajo v okviru posameznega dne otrokovega bivanja v vrtcu v obliki delavnic v prostorih vrtca in izven stavbe in igrišča vrtca v obliki obiskov predstav, knjižnic, muzejev, prireditiv.

Izvajamo tudi razne interesne dejavnosti, popoldanske delavnice, sodelujemo na prireditvah, pevskih revijah, razstavljamo otroška likovna dela, obiskujemo gledališke in kino predstave, knjižničarke OŠ ter lokalne knjižnice, v vzgojno delo čim več vključujemo starše, stare starše, predstavnike lokalne skupnosti in ostale (predstavitev poklicev in hobijev), obeležujemo različne praznike (tetka jesen, teden otroka, veseli december, kulturni praznik, pust, dan mamic in babic, mednarodni dan družine ...).

Je ob vsem tem ostalo še kaj časa za strokovno izpopolnjevanje?

Strokovno izpopolnjevanje za zaposlene organiziramo praviloma ob torkih, z namenom, da si strokovni

delavci lahko organizirajo življenje po svoje. V šolskem letu 2018/19 bomo pričeli z inovacijskim projektom, kjer bomo odkrivali in razvijali, kako najbolje ustvariti nove priložnosti za otroke v predšolskem obdobju, da se bodo njihove sposobnosti lahko izrazile in razvile. Pri izvajanju projekta bomo sodelovali s Pedagoško fakulteto Ljubljana – s Centrom za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti, ki nas bodo podprli s svojo strokovnostjo, v vrtcu bomo ustanovili delovno skupino, ki bo spremljala potek in izvajanje projekta po posameznih oddelkih. To bo osrednja tema, iz katere bomo izbirali izobraževanja. Prav tako zaposlenim nudimo različna izobraževanja, največ iz KATIS-a, na katera se lahko prostovoljno priključijo.

Kako spremljate delo vzgojiteljic in vzgojiteljev v oddelku? Kaj pri tem opazujete?

Hospitacije so pomembna naloga, saj z njimi začutim utrip, življenje v vrtcu. Hospitacije nudijo veliko možnosti osebnostnega in profesionalnega razvoja strokovnih delavcev, kolektiva, vrtca. Svoje ugotovitve lahko koristno uporabim za vodenje in usmerjanje celotnega strokovnega kadra, razvoja zaposlenih, celotnega zavoda ter seveda sebe, tudi jaz se ob hospitacijah učim. Imam opazovalno lestvico, kjer spremljam potek dejavnosti, po hospitaciji vedno sledi razgovor. Evalvacija po hospitaciji pomaga strokovnemu delavcu izboljšati svoje delo, delovne odnose ter nadaljnji razvoj ... Vsaj enkrat mesečno obiščem vse oddelke vrtca. Z obiskov po oddelkih pridem obogatena, saj vidim pestrost življenja v vrtcu.

Kako ocenjujete klimo v vašem vrtcu v zadnjem šolskem letu?

Dejstvo je, da mora za dobro počutje na delovnem mestu vsak prispevati, saj vsi, ki smo tako ali drugače povezani z vrtcem, ustvarjamo vzajemno skupnost, ki je v nenehnem gibanju. Zelo pomembno je, da se delavci dob-

ro počutijo na delovnem mestu in za dobro počutje pripravljamo kar nekaj aktivnosti. Zelo pomembno je zavedanje, da vsi delujemo drug na drugega, vplivamo, se določamo, medsebojno pogojujemo in drug v drugega projiciramo dele sebe, tako miselne, čutne kot tudi vedenjske oblike. Dobro počutje na delovnem mestu mi pomeni veliko. Moja ocena za klimo v vrtcu je pozitivna.

Kakšno je strokovno povezovanje vašega vrtca z osnovno šolo in s krajem?

Strmimo k čim večjemu sodelovanju in povezovanju tako z osnovno šolo kot z lokalno skupnostjo. Naši otroci, bodoči prvošolci, obiščejo osnovno šolo, kjer jim pripravijo kratek program, šolarji pa obiščejo vrtec. Ob koncu šolskega leta pripravimo prireditev z naslovom *Slovo od mini maturantov*, kjer ob koncu programa ravnatelj osnovne šole predšolske otroke simbolično sprejme. Tekom šolskega leta naši otroci kar nekajkrat obiščejo knjižnico OŠ, šolske otroke v tednu otroka povabimo na odprta vrata – ogled intervencijskih vozil in še marsikaj se dogaja vmes.

Z OŠ imamo organizirano skupno računovodstvo za oba zavoda. Kar osem naših oddelkov gostuje v prostorih podružničnih šol, kjer je sodelovanje dobesedno vsakodnevno.

Za kaj ste si v zadnjem času prizadevali v sodelovanju z občino?

Urad župana in oddelek za družbene dejavnosti sproti obveščamo o vsem pomembnejšem dogajanju v vrtcu, še zlasti se posvetujemo pred načrtovanimi večjimi podvigi. Občina v skladu z zakoni in sproti poravnava svoje finančne obveze, vrtec pa poskuša s sredstvi ravnati čim bolj gospodarno in učinkovito. Sodelovanje z občino je zelo dobro.

Kaj bi bilo po vaše treba urediti, izboljšati ali spremeniti na področju predšolske vzgoje v javnih vrtcih?

Kaj pričakujete od ministrstva za izobraževanje na področju predšolske vzgoje v vrtcih?

V Sloveniji imamo predšolsko vzgojo na izredno visokem nivoju. Hvaležni moramo biti za to, kar imamo, so pa zagotovo področja, kjer bi se zadeve morale urediti. Predvsem področje pripravnštva oz. možnosti, da se opravijo strokovni izpiti. Status pomočnika vzgojitelja se ureja. Celotni tehnični kader je na plačni lestvici uvrščen prenizko, čeprav posredno pomembno prispeva k vzgoji in izobraževanju najmlajših.

Predvsem moramo ohranjati strokovni nivo, ki ga imamo. Slovenska predšolska vzgoja je zelo kakovostna. Zagotovo pa se je potrebno nenehno zavedati pomena medsebojnega sodelovanja med vsemi deležniki, ki so lahko kakorkoli vpeti v vzgojo in izobraževanje. Tako zaposleni v vrtcu kot starši se moramo zavedati, da nosimo veliko odgovornost, saj oblikujemo in določamo življenja otrok. Bolj kot je medsebojno sodelovanje uglašeno, več dajemo otrokom. Otrok se ne razvija izolirano temveč v skupnosti, zato še kako drži znan afriški pregovor, da je za vzgojo otroka potrebna cela vas.

Zahvaljujemo se za odgovore. V novem koledarskem letu želimo vam in vsem v vašem vrtcu veliko uspešnega sodelovanja in dobrega vzdušja tudi v prihodnje.

Urednica

Ajda Bivic, uni. dipl. pedagoginja in soc. komunikologinja, Vrtec Jarše, Ljubljana

Risanke v predšolskem obdobju

Povzetek: V prispevku se želim dotakniti prakse gledanja gibljivih slik pri današnjih otrocih. Risanke so del vsakega otroškega sveta od dneva, ko so se v vsaki dnevni sobi pojavile naprave s katodno cevjo. Načini in prakse gledanja risank pa se zelo hitro spreminjajo in tudi izgubljajo svoj prvotni namen. Gledanje gibljivih slik za najmlajše staršem vse bolj predstavlja *elektronsko (pravokotno, kvadratno)* varuško in čas sprostitve od naporenega starševstva. Na kaj moramo biti pozorni, da izberemo dobro risanko, katere so kvalitetne risanke, kako vzgojimo dobrega gledalca, ki je kritičen, pluralističen in objektivno do posredovanih vsebin, pa v pričujočem članku.

Ključne besede: predšolski otrok, gibljive slike, risanke.

Odrasli smo pogosto prepričani, da dobro vemo, katere risanke so primerne za predšolske otroke. Tudi sama sem bila prepričana, da posebnih znanj o gledanju risank pri otrocih ne potrebujem. Na brskanje in branje strokovnih prispevkov o gledanju risank, pomenu vsebin ipd. me je napotila strokovna delavka. Prosila me je, da pripravim kratek vsebinski oz. izobraževalni roditeljski sestanek za starše o risankah, ki bi bile primerne za 4–5 letne otroke. Sporočila mi je, da otroci vse preveč časa presedijo pred zasloni, in to pred risankami, ki niso primerne njihovi starosti. Ko sem se sama poglobila v raziskovanje, sem doumela, da ima prav in da bi bilo izobraževanje na to temo obvezno za vse starše predšolskih otrok. Pretirana uporaba elektronskih naprav vodi v zasvojenost. Kako vzgajati in ravnati je že leta 1968 opisal Miroslav Vrabec (str. 23): »Starši imajo torej tele naloge, ki jih morajo uresničiti pri filmski vzgoji:

- svojim otrokom morajo pomagati pri doseganju filmske kulture,
- z otroki morajo razčleniti, tj. obravnavati ogledane filme,
- izbirati in svojim otrokom priporočati filme za ogled,
- skrbeti morajo o času in številu obiskov kina,
- vedeti morajo o družbi, s katero zahaja otrok v kino,
- odvracati morajo morebiten negativen vpliv filma in škodljiva filmska nagnjenja.«

Izbira risank in čas gledanja

Risanke so v otrokovem življenju nepogrešljive, saj na enostaven in zabaven način prikažejo življenjske situacije, iz katerih se otrok nauči prave reakcije in reševanja problemov. Otroci prihajajo v stik z animiranimi filmi in risankami že zelo zgodaj preko različnih medijev. Najpogosteje preko televizijskih ekranov in internetnih strani. Zanimanje za različne medije, predvsem televizijo, začnejo otroci kazati že med 4. in 5. mesecem, ko se odzivajo na gibanje in barve na zaslonu ter na določene zvoke. Že kot dojenčki razvijajo naklonjenost do različnih televizijskih vsebin. Med 6. in 10. mesecem se usmerijo na podobe in zvoke, ki jim kaj pomenijo, med 10. in 11. mesecem pa začnejo komunicirati z liki na zaslonih. V obdobju malčka pa so že sposobno usvojiti posamezne posnetke (Peštaj 2010).

Ko se pozornost otroka za gibljive slike začne podaljševati, moramo starši že izbirati primerne vsebine in dobre risanke. Dobre risanke spodbujajo otrokov čustveni, miselni, govorni, socialni razvoj in učenje. Kriterija za dobro risanko sta zanimiva, privlačna, zabavna in poučna zgodba ter kakovostne ilustracije.

H gledanju risanke otroka pritegnejo zabava, napetost in pozitivni junaki. Pomemben jim je humor z nepričakovanimi obrati in s smešnimi zapleti. Dobra risanka ima dobro sinhronizacijo, pri kateri je pomembno, da risani junaki govorijo razločno, počasi in jezikovno pravilno, da bi jih otroci razumeli. Risane filme moramo izbrati primerne otrokovi starosti ter like, s katerimi se lahko poistovetijo (Peštaj 2009).

Ker risanke močno vplivajo na doživljanje in razumevanje realnosti otroka ter njegova čustva in čutila, bi morali risanke ponujati šele nekje med 4. in 5. letim starosti otroka, ko otroci že lahko ločijo realnost od domišljjskega sveta (Marjanovič Umek, Zupančič 2004).

Pretirano gledanje risank, kjer ni nobenega nadzora nad vsebinami, ki se prikazujejo, lahko negativno vpliva na otrokove poglede, misli, vsebine in znanja (Erjavec in Volčič 1999a). Kot pravita, televizija ni demon, ki bi se ji morali izogibati na vse načine, toda televizija ob nepravilni uporabi negativno vpliva na otroka in odraslega. Enako razmišlja tudi Peštaj (2012, str. 9), ki pravi, da »... morajo prve korake v ogled animiranega filma narediti starši. Skupen ogled risank omogoča otroku varnost in s tem tudi možnost pogovora o videnem. Pogovor je ključni element, saj ob otrokovem pripovedovanju dobimo uvid v otrokovo doživljanje, občutke, stiske, želje, strahove in hrepenenje. Odrasli naj bi otrokom pomagali, da bi razvijali kritičnost do gledanega, se z njim pogovarjali o tistem, česar niso razumeli.«

Pomembno je, da odrasli spremljajo otroka pri gledanju, saj iz njegovega vedenja in odzivanja lahko razberejo, kako doživljajo dogajanje v risankah, kaj jih vznemiri, kdaj upade pozornost. Starši se morajo zavedati svoje vloge in tega, da otrokom predstavljajo model, ki ga otroci opazujejo in posnemajo. Risanke ne smejo postati nadomestilo za čas, ki ga drugače starši preživljajo skupaj z otroki (Peštaj 2009). Žal pa se dogaja ravno to, saj je pristop k avdiovizualnim vsebinam v družini pogosto napačen. Starši se vpliva televizijske vsebine na otroka ne zavedajo dovolj, kar pripelje do napačnega ravnanja (prav tam). Kako se te vsebine lahko uporabljajo na napačen način, pa nam opisuje Mazzini (2018): »Par za sosednjo mizo si je želel v miru pojediti in hčerkici sta izročila tablico. Otroški pogled se je prilepil ob risanko in hipnotizirano strmela vanjo. Elektronska varuška je odlično opravila svojo nalogo.«

Podobno ugotavlja Janis-Norton (2016, str. 21), ki navaja: »Zelo se je razširila težnja, da se za zabavo in odvrčanje pozornosti otrok uporablja zasloni ... Res je, da čisto malo pred zasloni vašemu dojenčku ne bo škodilo, toda kmalu se tistega čisto malo prevesi v vedno več časa. Zasloni zasvojijo. Navada, da starši z elektronskimi napravami utišajo otroke, postane nekaj, na kar se vselej zanašajo.« Avtorica tudi zagovarja stališče britanskega zdravniškega združenja, da otroci do dveh let sploh ne bi smeli biti izpostavljeni kakršnim koli zaslonom, od dveh do petih let največ eno

uro dnevno, od petih do osmih let dve uri na dan. Sama je mnenja, da do treh let otroci sploh ne bi smeli biti izpostavljeni nobenim zaslonom. V Sloveniji so otroci, glede na javno objavljen podatke, dnevno izpostavljeni različnim vsebinam povprečno dve uri dnevno, 4 do 6-letni otroci pa tri ure dnevno. Glede na priporočila prej omenjenega zdravniškega združenja je to absolutno preveč.

Vpliv risank na otroka

V strokovni zdravniški reviji *Pediatrics* (<http://www.varstvootrok.com/vpliv-risank-na-otroke.html>, pridobljeno 22. 1. 2018) so objavili izsledke raziskave, kako vpliva le 9-minutno gledanje risanke s hitro gibljivimi slikami na izvršilne funkcije pri otroku. Izvršilne funkcije so ključnega pomena za učenje. Pomagajo tudi pri ohranjanju koncentracije, načrtovanju, organizaciji in nadzorujejo neprimerno vedenje.

Takoj po devetih minutah gledanja risanke ali risanja slike so otroke preizkusili na različnih testih izvršilnih funkcij: reševanje nalog, sledenje pravilom, pomnjenje drugih informacij. Test, ki je obravnaval reševanje problemov, je od otrok zahteval, da predmet prestavijo iz enega kotička na drugega. Eden izmed testov je meril tudi, koliko časa se lahko otroci upirajo okusnemu prigrizku.

Otroci, ki so gledali risanko s hitrim ritmom dogajanja, so se odrezali veliko slabše kot drugi dve skupini otrok. Medtem ko je le 15 % gledalcev risanke *Spuži Kvadratnik* rešilo nalogo z reševanjem različnih problemov, so bili tisti, ki so si ogledali izobraževalno risanko, uspešni v 35 %. Najbolje so se odrezali tisti, ki so v tem času risali – 70 %. Po ogledu risanke s hitrim tempom so otroci tudi manj časa zdržali brez prigrizka in manj so bili pripravljene upoštevati pravila kot preostali dve skupini.

Zakaj so hitrejše risanke bolj škodljive kot tiste, ki se odvijajo počasneje? Vplivajo namreč na različne dele možganov, predvidevajo raziskovalci. Tudi to, da si možgani prizadevajo čim prej razvozlati hitro spreminjajoče dogajanje, bi lahko vplivalo na izvršilne funkcije otrok. V raziskavi se je sicer pri hitro spreminjajoči risanki scena popolnoma spremenila vsakih 11 sekund, pri počasnejši pa vsakih 34 sekund. »Če so te ugotovitve pristne, to pomeni, da je kvaliteta ravno toliko pomembna kot kvantiteta,« pravi Dimitri Christakis, direktor Centra za zdravje, vedenje in razvoj otrok, ki je del Inštituta za raziskave otrok v ameriškem Seattlu. Je tudi avtor spremne besede pri reviji *Pediatrics*, v kateri navaja: »Ne gre le za to, kdaj ugasnete televizijo, ampak tudi za prestavljanje na pravi kanal. Kaj otroci gledajo, je prav toliko pomembno, kot koliko časa to gledajo.«

O učinkih televizije sta veliko pisali tudi Erjavec in Volčič (1999b). Pišeta, da prekomerno gledanje televizije vpliva na zmanjšano sposobnost koncentracije. Gledanje televizije brez pogovora in analize ne zahteva miselnega napora. Risanke s počasnim spreminjanjem prizorov od otrok zahtevajo uporabo mišljenja in analize. Ob gledanju tele-

vizije lahko postanejo otroški možgani le pasivni sprejemnik vsega, kar se dogaja na zaslonu. »Za doživljanje sveta otroci potrebujejo zunanje dražljaje, od nas pa je odvisno, katere mu ponudimo. Narava, glasba in šport so prijetni in zdravi in ob njih se otroci veliko naučijo. Ob dražljajih, ki pa pretežno zabavajo, se otroci ne naučijo ničesar, želja po njih pa je vedno večja. Celo nasprotno, s količino takšnih dražljajev nastaja vedno večja potreba po še močnejših dražljajih, istočasno pa nastajajo v otrocih tudi notranja napetost, nemir, vedno manjša sposobnost koncentracije, ki potem slabo vpliva na šolsko delo« (Zalokar Divjak 2000, str. 86).

Po mnenju očesnih zdravnikov prekomerno gledanje televizije slabo vpliva tudi na normalni razvoj vida, ker ovira ustvarjanje živčnih povezav. Če bomo izbrali prave risanke za primeren časovni razpon in bili zraven prisotni, bomo zadostili pogojem učenja. Ob tem pa lahko damo še nekaj napotkov:

- Omejite število ur gledanja televizije.
- Televizija ne spada v otroško sobo.
- (Skupaj z otrokom) izberite oddaje, ki so primerne njegovi starosti. Pojasnite mu, zakaj določene oddaje niso primerne zanj.
- Otroški programi vsebujejo več nasilja kot programi za odrasle. Nasilje je pogosto nekaznovano in prikazano na lahkoten, humoren način. Otroka ob gledanju izzivajmo z vprašanji: "Kako pa bi ti to napravil?", "Kaj si misliš o takšnem obnašanju?", "Se ti zdi to pametna odločitev?" in podobno.
- Izberite vsebine, pri (oziroma po) katerih bo otrok uporabljal svojo domišljijo in lastno logiko.
- S pomočjo risank naj otrok poglobi svoje znanje o svetu in družbi, zato lahko na primer izberete takšne, ki se dogajajo v specifičnem zgodovinskem času (<https://www.dobrateta.si/dobra-teta-svetuje/vzgoja/94-vpliv-televizije-in-risank>, pridobljeno 22. 1. 2018).

Kaj pa nasilje v risankah?

Nasilja v risankah otroci ne doživljajo, dojemajo na enak način kot odrasli. Otroci nasilje dojemajo kot fizično nasilje, ki mu sledijo hude posledice (Zala Z. v Pirc, M., 2014). Lahko pride do posnemanja vedenja npr. iz risank, a tu morajo starši jasno povedati, kaj je prav in kaj ne in obrazložiti dogajanje na kritičen, objektivni in pluralističen način (Kovač Šebart, 2006, interno gradivo). Otroci posnemajo socialno vedenja druge osebe, pri čemer otrok posnema predvsem vedenjsko namero (Zupančič 2004, stran 260). V večini primerov so za nasilje otroka odgovorni starši, saj so otrokov zgled, in karkoli se dogaja v družini, bo otrok jemal kot prav, čeprav to morda ni. Janis-Norton (2016, stran 25) pravi, »da so glede nasilja v risankah deljena mnenja, nekateri strokovnjaki celo menijo, da gledanje in interakcija z nasilnimi dejavnostmi na zaslonih v ničemer

ne škoduje in celo na neškodljiv način kanalizira agresivne impulze. Toda večina raziskav kaže, da obstaja povezava med gledanjem in sodelovanjem pri nasilju ter povečano agresijo in tesnobo v resničnem življenju.«

Bolj zaskrbljujoče kot nasilje v risankah je posledica tega, če otroku že od rojstva dalje ne omejimo gledanja različnih medijev. Prekomerna nasičenost z različnimi avdiovizualnimi sredstvi vodi v odvisnost. V Sloveniji je že nastal center LOG-OUT, ki se ukvarja s tovrstno zasvojenostjo in nudi pomoč tudi otrokom. V Novi Gorici pa deluje Klinika za zdravljenje nekemičnih zasvojenosti. Vodja klinike Miha Kramli je zaskrbljen: »Počasi prihajamo do točke, v kateri bo digitalizirana vsaka kahlica. Ko otrok na elektronski igrački pritisne gumb, zamuka krava. Vsi ti zvoki so intenzivni in intenzivnih barv. Če otrok na teh napravah preživi več kot 4 ure, je možganom to prijetno in se prilagodijo na barve in zvoke. Ker je dražljajev preveč, predelajo zgolj ugodne. Zato jim preživljanje v naravi ni več izziv (Kocijančič 2018, str. 23).«

Na intenzivnih zvokih in barvah deluje tudi YouTube, saj otrokom ponuja vsebine, ki se jim ne morejo upreti. Ko gledamo določen posnetek, nam YouTube ponudi še podobne vsebine, ki se jim otroci prav tako ne morejo upreti, YouTube pa zaslužek gradi na klikih. Tako otroci postanejo vir zaslužka, saj so »naivna« publika, če starši ne nadzorujejo ogledov (Bridle, 2018).

Zaključek

Odrasli, ki smo odraščali v osemdesetih in v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, se dobro spomnimo CIKCAK zajčkov, ki so bili predvajani na nacionalni televiziji po koncu risank. Risanka je bila takrat prijeten uvod v spanje in zabaven zaključek dneva. Bila je del rutine, ki nam je predstavljala neko varnost. Danes otroci risanke gledajo preko televizijskih ponudnikov, ki imajo funkcijo ogled nazaj oz. si lahko izbirajo risanke kadar koli in katere koli. To je s seboj prineslo nasičenost izbire in naveličanost otrok, saj si venomer izmišljujejo pri izbiri risanke, ki bi jo gledali. V prispevku sem predstavila dejstvo, da so dandanes risanke, ki se predvajajo na vseh mogočih elektronskih napravah, postale varuška in nadomestilo za vzgojo. Starši so prepričani, da je predvajanje vsebin za otroke hkrati olajšalo in prikrajšalo za določne vzgojne prijeme, ki otroke opremijo za življenje. Strokovni delavci smo dolžni o pomenu in načinu risank podučiti starše in posredovanje teh primernih vsebin otrokom bi moralo biti obvezno za vse starše. Sama menim, da lahko v našem vrtcu začnem prva in ponudim to vsebino za vse izobraževalne roditeljske sestanke oz. kot del šole za starše. Menim, da se starši premalo zavedajo, kakšne negativne dolgoročne posledice imajo lahko risanke, ki se predvajajo dnevno več od priporočila zdravnikov, še posebej, če nimamo nad vsebino nadzora in se o vsebini tudi ne pogovorimo z otroki.

Literatura:

Erjavec, K. in Volčič, Z. (1999a). *Moč in nemoč televizije*. Ljubljana: Rokus.

Erjavec, K. in Volčič, Z. (1999b). *Odraščanje z mediji*. Ljubljana, Zveza prijateljev mladine Slovenije.

Kocijančič, G. (2018). *Več kot polovica otrok prosti čas preživi v virtualnem svetu*. Mladina 01., 5. 1. 2018

Kovač, Šebart, M. (2006), interno gradivo, zapiski s predavanj.

Janis-Norton, N. (2016). *Mirnejše, lažje, srečnejše otroštvo pred zasloni*. Ljubljana: Založba Vita Marjanovič, U. in Zupančič, M. (ur.). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

Peštaj, M. (2009). *Otroci in mediji*. Branje za znanje in branje za zabavo: priročnik za spodbujanje družinske pismenosti. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, str. 83–94.

Peštaj, M. (2010). *Otrokovo razumevanje televizijskih oddaj*. *Psihološka obzorja*, 19 (4), str. 67–80.

Pirc, M. (2014). *Med besedilom in vizualno podprto pripovedjo – primerjava pravljice in risanke*. Diplomsko delo. Pedagoška fakulteta. Ljubljana

Peštaj, M. (2012). *Pogovarjajmo se o animiranih filmih*. R. Govednik (ur.). *Animirani film v izobraževanju: vključevanje animiranega filma v vzgojno-izobraževalne sisteme* (str. 8–15). Maribor: Društvo za razvoj filmske kulture. Ljubljana: Društvo za oživljanje zgodbe 2 koluta.

Vrabec, M. (1968) *Moj otrok in film* (knjižica za starše). Ljubljana: Cankarjeva založba.

Zalokar, Divjak Z. (2000). *Vzgojati z ljubeznijo*. Krško: Gora.

Zupančič, M. (2004). *Socialni razvoj dojenčka in malčka*. V Marjanovič, U. in Zupančič, M. (ur.). *Razvojna psihologija*. (str. 255–277). Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

Spletni viri:

Bridle, J. (2018). *Something is wrong on the internet*. Pridobljeno s <https://medium.com/@jamesbridle/something-is-wrong-on-the-internet-c39c471271d2>

Mazzini, M. (2018). *Youtube, uničujoča varuška*. Pridobljeno s <https://siol.net/siol-plus/kolumne/youtube-unicujoca-varuska-457718>,

Peštaj, M. 2010. *Otrokovo razumevanje televizijskih oddaj*. Pridobljeno s http://psiholoska-obzorja.si/arhiv_clanki/2010_4/pestaj.pdf.

Pogačnik, T. (2015). *Vpliv risank na otroke*. Pridobljeno s <http://www.varstvootrok.com/vpliv-risank-na-otroke.html>.

Sodja, M. (2017). *Naučimo otroka misliti*. Pridobljeno s <https://govori.se/zanimivosti/dr-ranko-rajovic-naucimo-otroka-misliti/>

Vpliv televizije na otroke (2015). Pridobljeno s <https://www.dobrateta.si/dobra-teta-svetuje/vzgoja/94-vpliv-televizije-in-risank>.

Dr. Sara Jerebic, spec. zakonske in družinske terapije, Družinski inštitut Bližina

Zaznamovani smo z odnosi v družini

Ste strokovna direktorica Družinskega inštituta Bližina, kjer opravljate klinično terapevtsko delo s posamezniki, pari, z družinami in otroki. Izvajate tudi izobraževanja za otroke, mladostnike, starše in različne skupine strokovnjakov. Za terapevtsko delo z otroki ste se izpopolnjevali v ZDA. Zanima nas, zakaj nas odnosi, ki jih ustvarjamo v družini, zaznamujejo za vse življenje. Zakaj ima družina tako pomembno vlogo pri oblikovanju otrokove identitete?

V družini so trije temeljni odnosi, ki zaznamujejo otroka. Odnos očeta do otroka, odnos mame do otroka in odnos, ki ga imata oče in mama drug do drugega. Ta pa je povezan tudi z odnosom, ki ga imata oče in mama do samega sebe. Kako oče doživlja sebe kot moškega? Ali verjame, da zmore, da mu bo v življenju uspelo? Se mama svoje ženskosti veseli ali ji je v breme, se je sramuje? Najbolj pomembno vprašanje je, kako regulirata svoje notranje stiske. Zmoreta biti v odnosu drug do drugega nežna in prijazna ali pa med njima prevladujejo grobi konflikti, včasih mučna tišina? Ključno je, kako se odzivata na otrokove potrebe. Otroku sta tisti prvi zgled, ki ga bo posnemal, tudi vrednote, ki jih živi. Vsi ti odnosi pa oblikujejo družinsko vzdušje. Najpomembnejše odnose in vzdušje bo otrok nezavedno ponotranjil in bo nehote postal zavezan k ohranjanju tega vzdušja v kasnejšem življenju. V kolikor kaj od tega ne želi ponavljati ali ohranjati, bo moral kasneje v življenju vložiti kar veliko energije, da bo preusmeril svoj način odzivanja v kritičnih trenutkih. Družinske »usedline« postanejo običajno najbolj opazne, ko nastopijo težki trenutki, ko pogosto avtomatično reagiramo, ker se takrat večinoma odzivamo tako, kot smo se kot otroci naučili. Ali v stiski napademo ali se zapremo,

ali krivimo predvsem druge ali sebe, ali imamo občutek, da smo rojeni pod srečno ali nesrečno »zvezdo«; zametki vsega tega so vidni že v zgodnjem otroštvu. Otrokovi možgani se učijo od možganov odraslih. V družini se ob materi in očetu vzpostavi temeljna navezanost, ki je lahko varna ali nevarna. Znanstveno dokazano se tip navezanosti iz otroštva prenese tudi v odrasli partnerski odnos. Temu lahko rečemo tudi usodna zaznamovanost. To pomeni, da dejansko mama in oče tlakujeta pot, kako bo z njunim otrokom kasneje v življenju ravnal otrokov partner. S tem nočem reči, da nismo svobodni, ampak predvsem to, da smo zelo zaznamovani. Pregovor pravi, da Jabolko ne pade daleč od drevesa, lahko pa se odkotali, če je na hribu. V prenesenem pomenu skušamo tak hrib včasih vzpostaviti v terapevtskem prostoru.

Na predavanju za vzgojiteljsko društvo ste poudarili, da tisti otroci, ki živijo v čustveno topli družini, odhajajo v svet z zaupanjem, otroci, ki živijo v čustveno hladnih družinah, pa se s svetom soočajo s strahom in z nezaupanjem. Zakaj je tako?

Če je bilo za otroka poskrbljeno, kar pomeni, da so bili ljudje okrog nje- ga čustveno odzivni, se bo v njem

vzpostavilo zaupanje do tega sveta, do drugih, sicer pa bo v njem nek občutek negotovosti, tesnobe, nepredvidljivosti. Kot sem že prej omenila – vzpostavi se določen tip navezanosti. Bistvo tega je, ali v stiski pričakuješ, da te drugi potolažijo, ali se raje zapreš ali pa kolebaš med enim in drugim – v smislu, želim si, da bi me potolažili, vendar me je strah, da me ne bodo. To se v kaže v smislu, želim te objeti, vendar te bom hkrati tudi grajal. En otrok bo šel v osnovno in srednjo šolo ter na fakulteto in ga ti dogodki ne bodo strašili, temveč mu bodo v izziv, medtem ko pa lahko drugemu predstavljajo vir velike tesnobe. Tukaj so vidne sledi primarne družine, kakšno sporočilo so dali otroku o svetu in o njem samem. Ali je svet dober, zloben ali strašljiv? Ter sporočilo o otroku – sem dober ali bolj vir tegob za starše? Prej omenjena navezanost dejansko sestoji iz tega, kakšen odnos imam do drugih ter kakšen odnos imam do sebe.

Otroci v vrtcu z vrstniki in vzgojiteljicami preživijo veliko časa. Kakšen vpliv ima vrtec, po vašem mnenju, na oblikovanje otrokove identitete?

Vzgojiteljice so »pomembni drugi« poleg staršev, s katerimi preživi veliko časa. Predstavljajo zunanji svet. Ali je vstop v svet varen ali ne, se mu da zaupati? Gre za prvi stik z zunanjim svetom, prvi stik z vrstniki. Se bom znašel, si bom izbral svoje mesto? Novi odnosi z vzgojiteljicami in vzgojitelji omogočajo tvorjenje novih možganskih povezav. Otrokom pomagajo rasti, jim razvijati sposobnosti in predvsem razumeti sami sebe. Preko kakovostnega učenja in socialnih izkušenj pomagajo otrokom do samostojnosti. Vrtec ima res izjemno veliko moč pri spodbujanju razvoja otrokovih potencialov. Vse usvojene spremembe in sposobnosti preko sočutnih in skrbnih odnosov gradijo otrokovo možgansko strukturo in tlakujejo podlago za razvoj enkratne osebnosti.

Zdi se, da ima družina v sedanjem potrošniškem času manjšo družbeno vrednost v primerjavi s podjetništvom, karierno uspešnostjo, politiko ... Kaj menite o tem?

Družina ima še vedno pomembno mesto, je pa res, da ima poleg družine pri posamezniku pomembno vrednost kariera, uspešnost, hobiji, samorealizacija itd., posledično pa zmanjka časa za vse. To lahko razumemo iz vidika, da je sedaj možnost za vse to, za kar naši predniki niso imeli možnosti, bi si pa morda želeli. To lahko razumemo kot neko medgeneracijsko dinamiko: nekaj, kar so si morda želeli naši stari starši, sedaj živimo mi. Če več preteklih generacij ni moglo živeti svojih hrepenenj na poklicnem ali prostočasnem področju, potem ko se enkrat to sprostijo, izbruhne z malo večjo intenzivnostjo na plano. Ne bi pa tega videla, kot da družina ni več vrednota, samo dobila je konkurenco. Še to bi dodala – ko je vsega preveč, začnemo žal pogosto naprej rezati pri družini oz. od družinskih članov terjamo, da nas razumejo in da malo potrpijo, ker je v službi preveč tvegano prositi, da bi razumeli našo utrujenost, ker si ne moremo privoščiti, da bi ogrozili svojo službo. Na zunaj delujemo, kot da je vse dobro, doma pa »sprostimo ventile«. V bistvu imamo izjemno visoka pričakovanja do družine – da vzdrži vse naše tovrstne pritiske ali izpade, ki si jih drugje ne privoščimo.

Kako ravnati, da se izognemo nevarnim pastem razvrednotenja družine?

Družiti se z ljudmi, ki živijo in cenijo vrednoto družine in si z delitvijo izkušenj in stisk pomagati živeti družinsko življenje. Veliko zakoncev je vključenih v zakonske skupine oz. hodijo na večere za starše. Treba je skrbeti za zakonsko in starševsko »kondicijo«. Tako kot podjetje redno meri svojo uspešnost oz. stanje, tako bi morali to početi tudi zakonci. Če se dva zakonca redno naklonjeno odzivata drug do drugega: ona njega pohvali,

mu izrazi spoštovanje, on pa se za njo zanima in ji redno prisluhne, je to izjemen temelj za družinsko stabilnost. Za slednje sta najbolj odgovorna prav oče in mati, ker imate največjo moč v družini. V kolikor se jima kaj zatakne, da ona ne more biti spoštljiva do njega in je njemu odveč oz. prenaporno se zanimati za njeno doživljanje, potem je dobro, da si poiščeta strokovno pomoč. Opažamo naslednje: imamo izjemna hrepenenja, kaj si želimo od zakonskega odnosa, nimamo pa dovolj veščin, predvsem pa zgledov iz lastnih družin, kako to doseči. Koliko moških je videlo, kako se njihov oče zanima za mamo, za njeno čustvovanje ter ga slišalo, kako govori o sebi? Tukaj smo pred generacijskim izzivom, da morajo možje, očetje narediti nekaj, kar se »v šoli niso učili«. Zato je dobro, da jih žene pri tem podpremo. Od tega bodo imeli največ otroci.

Prehude fizične in psihične obremenitve staršev povzročajo razdražljivost, nestrpnost, zapiranje vase ... Kdaj se začne rušiti duševno zdravje družinskih članov?

Res je. Če si vsak dan izpostavljen frustracijam, kar v neki meri sicer sodi k starševstvu, različnim pritiskom, ki prihajajo od zunaj ali znotraj (npr. perfekcionizmu), lahko privede do kroničnega stresa, ki se bo pokazal tudi na telesu, lahko v obliki različnih bolezni. Namreč ravno po tem se razlikujemo med seboj. Ne po tem, kaj imamo, na kakšnem položaju smo, temveč kako zmoremo oz. znamo uravnavati stres. Če malo karikiram – za neko žensko je lahko drama, če se ji zlomi noht, nekemu drugemu se otrok resno poškoduje, pa si reče: »Lahko bi bilo še hujše, karkoli bo prišlo, bomo zmogli.« Kakšen bo naš odziv, je povezano s tem, kako so nam kot otrokom regulirali čustva oz. kako so bili odrasli sposobni umiriti sebe.

Imajo čustva tako veliko moč?

Karkoli se nam v življenju zgodi, je povezano s čustvi. Američani imajo

dober izraz – *emotion*. E kot energija v gibanju. Če lahko čustva ustrezno izrazimo, potem bo energija pretočna in ne bo delala težav, če pa smo se kot otroci naučili jezo zatreti, solze skriti, strah potlačiti, pa se vsa ta čustva kasneje sprožajo brez nadzora. Vsakodnevno doživljanje nemoči, krivde in nesposobnosti zastruplja vsako našo celico. Kadar smo odrasli zelo zasedeni s svojimi stiskami, potem se težje ustrezno odzivamo na otrokove potrebe.

Družina lahko dobro funkcionira, če se starša zavedata svojih nalog. Kako vi vidite vlogo očeta in matere?

Kohut, eden izmed pomembnih analitikov 20. stoletja, govori o »selfobjektnih« potrebah, ki se jim ljudje nikoli ne odpovemo. Bistveni »selfobjektni« potrebi sta, da se v življenju nikoli ne odpovemo materi v smislu, da bi me začutila, razumela, pomirila, potolažila, in nikoli očetu, ki bi me naj pohvalil, bil ponosen name in mi dal vero vase. Takoj po rojstvu otroka je pomembno, da mož oz. oče uspe najti ustrezno vlogo v tem, da je v pomoč ženi, kjer je to potrebno. Kasneje pa vstopa v neposredni odnos z otrokom, s čim več direktnega stika z njim. Verjetno ni družine, kjer se ne bi kdaj zgodilo, da mama nadomešča očeta in npr. otroku vošči rojstni dan tudi v očetovem imenu. Toda žena naj ne nadomešča moža ter ga hkrati naj ne uči, kako biti oče in obratno. Čisto dovolj je, če oče na svoj način pristopa do otroka. To je izjemnega pomena, ker je takrat čustveno najbolj navzoč ob otroku. Naj se oče in mama ne obremenjujeta preveč, kakšne vloge bi morala prevzeti, je pa dobro, da si jih enakomerno porazdelita, da kateri od njiju ne pregori.

Najbrž morata poskrbeti tudi zase?

Da, poleg tega, da sta odzivna in z ustreznimi mejami poskrbita za potrebe otrok, je potrebno, da poskrbita tudi zase. Še vedno sta mož in žena, partnerja. Da poskrbita zase tudi kot

moški in ženska, za svoje potrebe in se ne vržeta preveč samo v otroke. Ti bodo prej ali slej šli od doma in najkasneje takrat se postavi vprašanje, kje je njun odnos. Tudi ko smo že odrasli in pridemo domov k staršem, začutimo vzdušje in vemo, ali sta dobro ali ne. Če sta, potem smo razbremenjeni, če nista, nas to še dolgo razjeda. Prav ta prvi zgled je najbolj pomemben, ko si bodo otroci na podlagi odnosa med očetom in mamo izbirali svoje partnerje. To velja tudi v primeru razveze. Četudi se je njun partnerski odnos zaključil, bosta vedno oče in mama svojemu otroku. Prišla bo birma, vavleta, matura, poroka in vsak otrok si želi, da bi bila starša spoštljiva drug do drugega. V teh primerih je v prvi vrsti njuna vloga skrb za lastno dostojanstvo, izogibanje blatenju drug drugega in prizanesti otroku z bolečino.

Vzgojiteljice opažajo, da se danes veliko staršev pretirano zaščitniško obnaša do svojega otroka, s tem pa krnijo in ovirajo otrokovo samostojnost. Kaj menite o tem problemu?

Razumljivo je, da želi vsak starš zaščititi svojega otroka. Vsak posameznik si želi, da mu dom predstavlja varno zatočišče. Iz te izkušnje se gradi tudi varna navezanost. Starševska naloga je, da nudijo otroku tudi varno izhodišče – to pomeni, da otroka toliko opolnomočijo, da ga »upajo« poslati v svet in verjamejo, da mu bo šlo. To je posebej izziv za očeta. V kolikor tega ni in so starši preveč prestrašeni, ko otrok odhaja v zunanji svet, potem je smiselno vprašanje, kakšno podobo zunanjega sveta starši zrcalijo otroku in koliko lastnih strahov prenašajo na otroke. Pretirana zaščita je samo izgovor za projiciranje lastnih strahov na otroka. Zelo pomembno je, da se starš vpraša, česa ga je strah ter koliko je ta strah pretiran. Pomembno je, da zavestno tega ne prenaša na otroka. Ko otroka pred čim opozarjamo, se je dobro vprašati, ali ga svarimo pred realnimi ali pred nekimi lastnimi nezavednimi strahovi. V tem duhu velja

ugotovitev, da se mnogi starši tako vedejo do otroka, kot bi si želeli, da bi se njihovi starši do njih. Prav tako pa je zanimiva iztočnica, da je ukvarjanje z majhnim otrokom dejansko ukvarjanje s sabo – takrat se v mami ali očetu prebudi veliko njunih ranljivih občutkov, podob, pričakovanj. Skozi nego v prvih mesecih in letih lahko vzporedno nezavedno poteka vzpostavljanje novega odnos do sebe, nov način zdrave nege in skrbi zase ali pa žal obratno: utrjevanje starega načina zanemarjanje sebe in otroka. Tesnobo navezana mama ali oče bosta težje dala otroku dovolj samostojnosti, ker bi s tem vedno znova v sebi sprožala občutke anksioznosti. Ob takih starših se lahko otrok prilagodi, da ne sproža v njiju teh neprijetnih čutenj, vendar s tem zanemari lastne potrebe in želje in manj živi svoje življenje. Lahko pa gre otrok v drugo skrajnost in hoče biti na silo samostojen in popolnoma zavrača njune nasvete. Tak otrok pa preveč tvega in pogosto so posledice neizbežne.

Na pretirano zaščito je potrebno pogledati tudi s transgeneracijskega vidika. Če pogledamo nazaj naše starše in stare starše, ki so bili vojna generacija ... Veliko je bilo strahu, o katerem se ni govorilo, potrebno je bilo delati in preživeti, čustvene potrebe so bile v drugem planu. Tudi v šoli je bilo ogromno strahu, tepež ni bil prepovedan. Strah, ki ni bil predelan, se je tako prenesel v naslednjo generacijo. Pri današnjih starših ostaja strah, a se kaže v drugačni obliki. Iz strahu pretirano ščitijo otroke. Strah jih je, da bi svoje otroke z omejitvami prizadeli, se jim zamerili in jim povzročili bolečino. S tem pa otrokom sporočajo, da je svet nevarno mesto. Obstaja tudi strah, da ne bi bili dovolj dobri starši, zato si otrokom ne upajo postaviti meje. Otrokom dajo preveč moči, s katero otroci ne znajo ravnati in situacija postane nevarna. Otroci se tako odločajo o stvareh, o katerih bi se morali odločati starši. Zgodi se, da prve frustracije potem

doživijo šele v vrtcu in šoli, bi jih pa morali doma ob starših, ob katerih je dovolj varno, da lahko o tem govorijo in jih predelajo.

Lahko bi rekli, da je vzgojiteljski poklic le okvir, ki si ga pridobimo s študijem in z diplomo, toda ga osmislimo z našim osebnim odnosom do vsakega otroka in starša, vprašanje je samo, kakšen naj bo ta osebni odnos, da bomo pozitivno dobro vplivali na otrokov razvoj in dali podporo tudi starševski oz. družinski vzgoji?

Dati sebe v odnos s človekom pomeni biti pristen. Spoštovati otroka pomeni, da ne prenašam nanj svojih nerazrešenih vsebin. Vzgajati otroka pomeni, da mu znam pokazati, kako ustrezno regulirati težka občutja s pomirjanjem lastnih občutij, za kar ima vzgojiteljica vsak dan ob otrocih veliko priložnosti. Za vzgojiteljico je izziv, kako ravnati z občutkom nemoči ali jeze, ki jo lahko začuti ob otroku, ki ne sledi navodilom. Otrokovi možgani se učijo od možganov odraslih ljudi, ki so poleg staršev tudi vzgojitelji in vzgojiteljice, ob katerih otroci preživijo veliko časa, ko se ločijo od staršev in gredo v vrtce. Če se vzgojitelji v svojih odnosih počutijo dobro, poskrbijo za regulacijo stresa in stiske, potem bodo tudi za otroka v vrtcu bolj razpoložljivi in se jim prepustili nagovoriti. Odnos je tisti, ki zdravi in je najbolj pomemben. Če se spomnimo našega predšolskega obdobja, po kakšnem spominu smo si zapomnili vrtec? Če je bila vzgojiteljica do nas topla, razumevajoča, je ostala pozitivna izkušnja za vse življenje, kar se potem v vzdušju pokaže tudi pri vstopu v šolo in drugih življenjskih prelomnicah. Preko izkustvenih izobraževanj, ki jih izvajam za vrtce, sem imela možnost spoznati številne vzgojitelje in vzgojiteljice. Navdušili so me s svojo angažiranostjo, kreativnostjo in strastjo. Vaše delo je izjemno! Hvala za vaš trud in sodelovanje.

Spraševala je Betka Vrbovšek.

Ivana Jakša, mag. prof. pred. vzgoje, OŠ Belokranjskega odreda Semič, vrtec Sonček

Spretnosti timskega dela pri strokovnih delavcih v vrtcu

Povzetek: Timskega dela se moramo strokovni delavci sistematično učiti in ga razvijati. Tega ni mogoče storiti zgolj s študijem strokovne literature, temveč ga je potrebno izvajati tudi v praksi. Spretnosti, ki pripomorejo k večji uspešnosti in učinkovitosti timskega dela, razvijamo le z neposrednim delom v timu. Motivacija za timsko delo je povezana s psihološkimi potrebami, ki jih posameznik zadovoljuje znotraj tima in od katerih je odvisno tudi vzdušje v timu. V raziskavi sem želela raziskati, kakšne spretnosti timskega dela imajo vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice ter kako emocionalno kompetentne se počutijo pri neposrednem delu v timu.

Ključne besede: timsko delo, vrtec, vzgojiteljice, pomočnice vzgojiteljice, emocionalna kompetentnost.

Kakovostni izobraževalni sistem mora pri izvajanju dejavnosti in pri odnosu do otrok upoštevati njihove temeljne potrebe, kot so potrebe po varnosti, sprejetosti, samospoštovanju sodelovanju itn. Dolžnost strokovnih delavcev v vrtcih je, da otrokom dajejo vrednotna vodila, jim nudijo pomoč in oporo, ko je to potrebno, jih vzgajajo tako, da bodo usvojili učne in delovne navade ter jih usmerjajo na poti v odraslost (*Kurikulum za vrtce 2009*, str. 18–19).

Med kazalce kakovosti na področju organizacije dela in življenja v vrtcu, ki so prepoznani kot ključni strukturni kazalci kakovosti predšolske vzgoje, sodeč po *Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju* (Pogoji za izvajanje predšolske vzgoje: strukturni kazalci kakovosti, 2011, str. 90) sodi tudi razmerje med številom otrok in odraslih na skupino. Število otrok v oddelku je po zapisanih normativih kar precejšnje (zgornja meja za drugo starostno obdobje je 24 otrok, za prvo starostno obdobje pa 14 otrok), zato je nujno, da je tim vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice učinkovit in kakovosten. Tim vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice je torej pomemben dejavnik, ki pripomore k celovitejši in h kakovostnejši vzgoji za vse otroke v oddelku in vrtcu. Obvladovanje timskega dela je zelo pomembno za doseganje uspehov na delovnem mestu strokovnih delavcev v vrtcu. Spretnosti timskega dela se razvijajo z izkušnjami ter delom v praksi (Britton, idr., 2015).

Enotne definicije, kaj so spretnosti timskega dela, pravzaprav ni, vendar je več podobnih teorij o tem, kakšne spretnosti so potrebne za učinkovito delo v timu ter kje jih pridobimo. Polak (2012, str. 29–30) navaja več sklopov spretnosti timskega dela, in sicer spretnosti sporazumevanja ter spretnosti aktivnega sodelovanja, ki so povezane z dogajanjem v timu in z različnostjo članov tima. Tancig (2006) poudarja, da se spretnosti timskega dela razvijajo v dinamičnem učnem procesu, kot je na primer problemsko učenje, aktivno in reflektirano poučevanje ipd. Tudi Svetlik (2005) meni, da lahko spretnosti timskega dela razvijamo že v času izobraževanja z delom v skupinah, s seminarskimi in projektnimi nalogami. Kakovostno in uspešno timsko delo ni pomembno le za otroke, temveč tudi za boljše sodelovanje strokovnih delavcev vrtca s starši. Pištan (2006, str. 25) poudarja, da je »medsebojno spoštovanje, priznavanje truda in prispevka pri rezultatih skupnega dela, pogoj za dobro počutje vseh in s tem tudi za večjo kakovost pedagoškega dela.« Cilji v timu morajo biti usmerjeni

na otroke, zato je pomembno, da se tim v oddelku vrtca oblikuje na temelju pozitivne soodvisnosti in doseganja skupnih ciljev (Polak 2009). Spretnosti timskega dela se pričnejo razvijati šele v aktivnem delovanju v timu, kajti to je proces, ki ga je potrebno nenehno spodbujati in tudi usmerjati, pri čemer posameznik napreduje oziroma se razvija tako osebno kot profesionalno. Avtorja Scheckley in Allen (po Valenčič Zuljan 2012, str. 37) izhajata iz izkus-tvenega učenja, pri katerem opredeljujeta profesionalni razvoj kot zaporedje dogodkov z opredeljenimi učnimi cilji, ki terja aktivno sodelovanje vseh udeležencev skupine oziroma tima.

Dober spodbujevalec profesionalnega razvoja se zave-da, da spodbujanje profesionalnega razvoja drugega člana tima vedno pomeni tudi obogatitev lastnega profesio-nalnega razvoja in razvijanja določenih kompetenc (prav tam, str. 70). Strukturo kompetenc opisuje Kohont (2005, str. 33), ki navaja, da »gre pri kompetencah za celoto med seboj povezanih sposobnosti, znanja, motivacije, samo-podobe in vrednot, ki jo posameznik zna, hoče in zmore uspešno uporabiti v dani situaciji.«

Menim, da je za čim bolj kakovostno delo v vrtcu po-membno, da strokovni delavci vrtca delujejo v timu, se v njem počutijo varno, sproščeno, sprejeto in motivirano, hkrati pa razvijajo svojo emocionalno kompetentnost, kar pripomore k boljši povezanosti med člani tima, boljšemu sodelovanju, pozitivnem odnosu ter izmenjavanju mnenj in idej. Pomembno se mi zdi tudi stalno dodatno izobraže-vanje o timskem delu in preučevanje strokovne literature ipd., naučeno pa je seveda potrebno neposredno vnašati in preverjati v prakticanju timskega dela. Vse navedeno vpliva na razvoj spretnosti timskega dela in emocionalne kompetentnosti, kar vpliva na boljšo kakovost timskega dela in tudi na bolj kakovostno pedagoško delo v vrtcu. Vsaka spretnost timskega dela vključuje določena znanja, spretnosti, odločitve in zahteva drugačne sposobnosti, ki se pa pri vzgojiteljicah in pomočnicah vzgojiteljice razli-kujejo, kar so pokazali tudi rezultati moje magistrske raz-iskave. Strokovni delavci v vrtcu naj bi se za kakovostno delo s predšolskimi otroki in sodelovanje s starši, sodelavci ter z drugimi strokovnjaki usposobili že v času študija in študijske prakse. Med študijem naj bi študentje spoz-navali različne vzgojne pristope za delo z otroki, oblike sodelovanja s starši in različne oblike timskega dela med strokovnimi delavci v vrtcu. Pomočnice vzgojiteljice med izobraževanjem pogosto nimajo dovolj možnosti pridobiti izkušnje s timskim delom in so vanj v delovni praksi prak-tično »pahnjene«, ne da bi imele dovolj razvite kompeten-ce in spretnosti, ki jih za delo v timu potrebujejo.

Ne glede na izobrazbo in delovno mesto so osnovni pogoji dobrega timskega dela na področju vzgoje in izo-braževanja skupni cilji in pozitivna soodvisnost vseh čla-nov tima ter jasna razdelitev nalog in vlog, ki naj jih čla-

ni sprejmejo in se v njih tudi dobro počutijo. Vsak član v timu ima določeno vlogo in vsak član ima razvite določe-ne spretnosti, ki zagotavljajo večjo učinkovitost timskega dela. Motivacija, medosebni odnosi v timu, komunikacija in psihosocialno zaznavanje znotraj tima, znanje in spretnosti za opravljanje določenega dela prispevajo k temu, da tim funkcionira in zastavljene cilje uspešno dosega.

Raziskava

V vzorec raziskave sem vključila 120 vzgojiteljic in pomoč-nic vzgojiteljice iz različnih vrtcev po Sloveniji, ki so od-govarjale na anketne vprašalnike. Analiza dobljenih rezul-tatov je ponudila nove možnosti in izhodišča za izboljšave na področju timskega dela strokovnih delavcev v vrtcu. V raziskavi sem ugotovila, da se pri spretnostih timske-ga dela in emocionalni kompetentnosti strokovnih delav-cev pojavljajo razlike med vzgojiteljicami in pomočnicami vzgojiteljice glede na delovno mesto, ne pa glede na del-ovno dobo strokovnih delavk. Statistična analiza namreč ni pokazala pomembnih statističnih razlik med vzgojite-ljicami in pomočnicami vzgojiteljice v njihovih spretnostih timskega dela glede na delovno dobo. Spretnosti timske-ga dela niso pogojene z delovno dobo ali s prakso, tem-več v večji meri s stopnjo izobrazbe. Stopnja izobrazbe in praksa v času študija sta lahko ključna elementa, ki vpli-vata na razvoj spretnosti, saj veliko pripomoreta k boljšim medosebnim odnosom in timskega delu. Potrdila sem tudi statistično pomembne razlike med strokovnimi de-lavkami v emocionalni kompetentnosti, ki pa niso poveza-ne z delovno dobo, temveč prav tako z delovnim mestom. Rezultati so pokazali, da se med vzgojiteljicami in po-močnicami vzgojiteljice pojavljajo statistično pomembne razlike v emocionalni kompetentnosti. Anketirane vzgoji-teljice so izkazale večjo emocionalno kompetentnost kot pomočnice vzgojiteljice, kar bi tudi lahko interpretirali z razlikami v stopnji njihove izobrazbe. Statistična analiza je pokazala, da je emocionalna kompetentnost posamez-nika pri timskem delu statistično pomembno povezana z razvitostjo spretnosti timskega dela ($r = 0,39$).

Ugotovila sem tudi, da vzgojiteljice pri drugih članih tima zaznavajo bolj razvite spretnosti timskega dela od pomočnic vzgojiteljic ter opažajo razlike v stopnji izo-brazbe med posameznimi člani tima. Vzgojiteljice so prav tako prizadevnejše od pomočnic vzgojiteljice pri tem, da različen položaj članov tima ne bi vplival negativno na kakovost njihovega timskega dela. Vzgojiteljice v svojem timu ocenjujejo spretnosti timskega dela kot ustrezne, pri čemer se prav tako statistično pomembno razlikujejo od pomočnic vzgojiteljic.

Zaključne misli

Ugotovitve, ki sem jih predstavila v raziskavi, ne smemo posploševati na vse strokovne delavce v vrtcih po Slove-

niji, saj se rezultati nanašajo zgolj na preučevane vrtce. Na podlagi dobljenih rezultatov v empiričnem delu pa ugotavljam, da so opazne razlike med strokovnimi delavkami glede na njihovo delovno mesto. Menim, da ima poleg delovnega mesta zelo pomemben vpliv stopnja izobrazbe strokovne delavke, kajti veliko diplomiranih vzgojiteljic predšolskih otrok opravlja delo na delovnem mestu pomočnice vzgojiteljice in obratno, kar je gotovo vplivalo na dobljene rezultate. Na podlagi dobljenih rezultatov menim, da bi bilo potrebno spretnosti timskega dela strokovnih delavcev v vrtcu dodatno raziskovati, vsem strokovnim delavcem pa omogočiti dodatno izobraževanje o delu v timu, saj je to ključnega pomena za kakovostno vzgojo in izobraževanje predšolskih otrok.

Literatura:

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno, 10. 9. 2018, s http://pefprints.pef.uni-lj.si/1195/1/bela_knjiga_2011.pdf.

Britton, E., idr. (2015). Assessing teamwork in undergraduate education: a measurement tool to evaluate individual teamwork skills. V: *Assessment and evaluation in higher education*. Routledge. Pridobljeno, 10. 9. 2018, s <http://www.tandfonline.com.nukweb.nuk.uni-lj.si/doi/full/10.1080/02602938.2015.1116497>.

Kohont, A. (2005). Razvrščanje kompetenc. V: Pezdirc, M. S. (ur.). *Kompetence v kadrovski praksi*. Ljubljana: GV izobraževanje. Str. 31–48.

Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih (2009). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pištan, T. (2006). Timsko delo – strah ali izziv? V: *Vzgojiteljica – revija za dobro prakso v vrtcih*, letnik VIII, št. 2, 2006. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.

Polak, A. (2009). *Timsko delo v vzgoji in izobraževanju*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Polak, A. (2012). *Razvijanje in reflektiranje timskega dela v vrtcu*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Svetlik, I. (2005). O kompetencah. V: *Kompetence v kadrovski praksi*. Ljubljana: GV izobraževanje. Str. 12–27.

Tancig, S. (2006). Generične in predmetno-specifične kompetence v izobraževanju. V: Tancig, S. in Devjak, T. (ur.) (2006). *Prispevki k posodobitvi pedagoških študijskih programov*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Valencič Zuljan, M. (2012). *Profesionalne poti pedagoških delavcev*. Biblioteka: Istraživačke studije 49.

VZGOJITELJICA VZGOJITELJICAM IN VZGOJITELJEM

Nataša Beganovič Jug, dipl. vzgojiteljica, OŠ Janka Kersnika Brdo, vrtec Medo

Menim, da opravljam čudovit poklic

Kakšno izobraževanje in študij ste zaključili, kdaj in kje?

Končala sem srednjo vzgojiteljsko šolo in leta 2012 diplomirala na Pedagoški fakulteti Koper ter tako pridobila strokovni naziv diplomirana vzgojiteljica predšolskih otrok. Študirala sem izredno, ob delu in družini.

Čestitamo, saj je bil za študij ob delu potreben dodaten trud. Kje ste se najprej zaposlili in kako se je vaša poklicna pot nadaljevala do danes?

Prve delovne izkušnje sem dobila v vrtcu v Domžalah. Po rojstvu sina sem ostala nekaj let doma in se posvetila materinstvu, kmalu pa sem začela pogrešati poklicno delo v vrtcu. Odločila sem se in dobila priložnost v vrtcu Medo pri Osnovni šoli Janka Kersnika Brdo. Najprej sem delala v enoti Krašnja kot pomočnica vzgojiteljice. Oktobra 2011 se je v enoti Prevoje odprlo sedem novih skupin. V tem letu sem se prvič predstavila v vlogi vzgojiteljice.

Kaj vam je pri vzgojiteljskem delu najbolj všeč? Zakaj?

Všeč mi je razgibanost dela. Poklic mi nudi možnost, da sem ustvarjalna, inovativna, spontana. Delo z otroki me osrečuje in dopolnjuje. Uživam ob dopoldnevih, preživetih v naravi ob gibanju in igri. Naš vrtec se nahaja na čudoviti lokaciji, obdan s sprehajalnimi potmi, z gozdom, bajerji. Mobilnost je velika prednost našega poklica. Težko si predstavljam, da bi opravljala delo v sedečem položaju.

Kaj se vam zdi najtežje pri vzgojiteljskem delu?

Najtežje se spopadam s poškodbami otrok. Čutim veliko odgovornost, čeprav na dogodke ne morem vedno vplivati. Težko je tudi, ker v naš vrtec vstopajo vsako leto otroci iz rejniških družin, vsak s svojo zgodbo. Nekatere neprijetne zgodbe me bodo najbrž spremljale celo življenje. Tukaj sem zelo občutljiva.

Kakšno delo ste opravljali v preteklem šolskem letu v vrtcu?

Dobila sem oddelek drugega starostnega obdobja, otroci so stari od 3 do 4 leta. Posebnost je deklica s sumom na avtizem. Veliko priprav, spoznavanja in oblikovanja dela je bilo namenjeno njeni dinamiki. Želela sem se tudi čim več izobraziti v tej smeri. Konec šolskega leta se pozna njen napredek. Seveda me to izredno veseli.

Kakšne so bile posebnosti počitniškega izvedbenega kurikula?

Posebnost počitnic je združevanje otrok po skupinah. Otroci imajo možnost druženja, spoznavanja ostalih prostorov vrtca, prav tako strokovnih delavk. V okviru projekta Varno s soncem strokovne delavke skrbimo, da se po deseti uri dopoldne zadržujemo v notranjosti vrtca. Takoj po zajtrku se odpravimo ven, večinoma na igrišče, kjer v toplih dneh potekajo dejavnosti z vodo ter različne igre na igrišču. Po deseti uri pa se dejavnosti izvajajo po igralnicah. Vsaka vzgojiteljica pripravi tematski sklop za delo med počitnicami. Predvsem je delo med počitnicami sproščeno, več namenjeno igri in druženju otrok.

Kako se pripravljate za izvajanje kurikula v oddelku v novem šolskem letu?

Pripravljam se doma, kjer najdem mir. Veliko dejavnosti se mi porodi spontano. Velikokrat izhajam iz otrok, njihovih interesov. Je pa vedoželjnost otrok tako močna, da z ustrezno predstavtivijo teme pritegneš otroke prav k vsaki dejavnosti. Tukaj je zelo pomembna vloga vzgojitelja. Otroci te začutijo in zelo pomembno je, kako jih pritegneš, motiviraš.

Katero področje dejavnosti v Kurikulumu za vrtce je vaše močno strokovno področje? Kje se to kaže?

Moje močno področje je umetnost, še posebej likovna vzgoja. Otroci v moji skupini so prejeli kar nekaj likovnih nagrad. Pozna se tudi napredek otrok pri likovnih izdelkih, če primerjam začetek in konec šolskega leta.

Kaj je vaš dosedanji največji strokovni dosežek, na katerega ste še posebno ponosni?

Letos sta dva triletnika iz moje skupine prejela bronasto priznanje *Likovni svet otrok Šoštanj*. Nekaj likovnih del je bilo objavljenih tudi v reviji *Vzgoji-*

teljica. Ponosna sem tudi, da sem lahko letos vložila vlogo za napredovanje v naziv svetovalca, saj opravljam delo vzgojiteljice šele sedmo leto. To so moji začetki, čutim, da me čaka še veliko strokovnih izzivov.

Vam je ostal v spominu kakšen poseben dogodek iz vašega vzgojiteljskega vsakdana? Jo lahko zau-pate tudi nam?

Enkrat je pristopil k meni petletni deček in mi zelo resno rekel: "Nataša, ti si tolik otročja." Zvenelo je kot pohvala, zato sem se temu od srca nasmejala.

Ste s čim razširili svoje vzgojiteljsko delo mimo opisa del in nalog za vaše delovno mesto?

Nastopala sem v lutkovnih predstavah za otroke. Pri tem uživam, saj mi je dramska umetnost blizu. Kar nekaj let sem izdelovala listovnik za vsakega otroka, zbirala gradiva o razvoju in učenju otroka. Že kot pomočnica vzgojiteljice sem vodila interesne dejavnosti v vrtcu. Izkušnje so mi koristile za kasnejše delo. Sem izredno vedoželjna in si veliko seminarjev financiram sama in jih obiskujem v popoldanskem času. Rada tudi berem, zato mi dobra strokovna knjiga hitro pride pod roke. Moji samostojni članki so bili objavljeni v reviji *Educa*, *Didakta* in v zborniku *Dobre prakse*, založbe *Supra*. Kot soavtorica sem v sodelovanju s kolegico objavila dva članka na temo likovna ustvarjalnost otrok. Navduševalo me je izvajanje dejavnosti in otroški, likovni odzivi. Otroci so presegli moja pričakovanja. Takšne izkušnje so za vzgojitelja neprecenljive. Imam željo, da se nekoč predstavim tudi na strokovnih posvetih.

Kako se spopadate s stresom, ki ga kljub vsemu ne manjka pri vzgojiteljskem delu?

Svoj stres sproščam s tekom v naravi. To je moj filter. Tudi s smehom in pozitivno naravnostjo se da premagati

veliko težav. S starši še nisem doživela negativnih izkušenj. Prav nasprotno. Želim si, da tako tudi ostane.

Kaj je po vašem mnenju trenutno najbolj aktualna problematika v vrtcih? Kaj predlagate?

Vsekakor preveliko število otrok v skupini, torej normativi. Ko se že tako velikemu številu otrok pridružijo otroci s posebnimi potrebami, ki potrebujejo še dodatno delo in prilagoditve, je delo včasih zelo stresno. Več strokovne pomoči bi bilo zelo dobrodošlo. Lahko samo upam, da se bo v prihodnosti stanje izboljšalo.

Kaj bi še radi povedali svojim kolegicam vzgojiteljicam in vzgojiteljem v slovenskih vrtcih in reviji *Vzgojiteljica*?

Vzgojiteljice, ohranajte pozitivno in igrivo energijo. Naj vam dnevi v vrtcu minevajo v smehu in igri. Upajte si prositi za pomoč in delajte s srcem. Zavedajte se, da opravljate čudovit poklic! Reviji želim uspešno delo tudi v bodoče. Postrezite nam še z veliko zanimivimi, predvsem raznolikimi vsebinami. Predlagam več objav likovnih del najmlajših otrok (1-3), saj je njihova ustvarjalnost brezmejna in pristna, pa čeprav morda za oko nepoznavalca nekoliko manj privlačna.

Hvala vam za iskrene odgovore. Srečno na nadaljnji poklicni in življenjski poti.

Urednica

Monika Pene, vzgojiteljica, Vrtec Najdihojca, Ljubljana

Cankarjevo leto 2018 in kako otrokom v vrtcu približati tega umetnika

Povzetek: Cankarjevo leto je predstavljalo izhodišče in izziv za vpeljavo pisateljevih del v vrtčevsko skupino drugega starostnega obdobja. Sprva nedosegljiv cilj se je izkazal kot izjemno primeren in zanimiv za otroke. S kreativnimi metodami podajanja umetniškega besedila so se otroci spoznavali s Cankarjem, z njegovim delom, življenjem, najuspešnejša pa je bila interpretacija njegovih črtic, ko so otroci preko igre vlog podajali svoj pogled in doživljanje Cankarjeve sporočilne vrednosti.

Ključne besede: Cankarjevo leto 2018, črtica, interpretacija umetnostnega besedila, vrtec.

Ivan Cankar ni pisal literature za mladega bralca, a je svoj odpor do moralističnih pesmi in zgodb z neživljenjskimi, s črno-belimi otroškimi liki v šolskih berilih s preloma stoletja živo občutil in ga izpovedal v deseti črtici *Moje življenje*. V številnih svojih delih (*Dobrotnik*, *Lavrin*, *V kupeju* itd.) je lik otroka močno zastopan, v pisateljevi dunajski dobi pa je močno narasel, saj je kot književna oseba navzoč v približno dvajsetih pripovedih. Po letu 1909 je ta lik še pogostejši in v letih 1910 in 1914 je postalo otroštvo osrednja tema pisateljeve avtobiografske kratke proze oz. njegove etično-izpovedne črtice (Čeh; spletni naslov 4).

Otrok je Cankarju predstavljal deviško čisto, za sanje in lepoto odprto knjigo, v katero realno življenje vpisuje kruta in strašna besedila. Prvo razočaranje otroka, njegove prve ogoľufane sanje, je razglasil za prvotno, neizbrisno in usodno besedilo vsega njegovega poznejšega življenja: »Ali nikoli nisi občutil, da je greh zoper naturo, če so otroške sanje ogoľufane? V srcu ostanejo zmerom, do zadnjega dne, kakor žolč in pelin, ne premaga jih nobeno zrelo veselje in tudi ne nobeno zrelo razočaranje ... Razočaranje otroka je prvotno besedilo vsega življenja; morda se po dolgem romanju izpremeni ali zabriše posamezna beseda, morda se malo predrugači slog – ampak prvotno besedilo ostane in je v tem očitno ...« (prav tam).

Cankarjevi otroški liki so prezgodaj odrasli otroci in so nosilci socialnega, eksistencialnega, domovinskega in erotičnega hrepenenja. So otroci le po letih, po zunanji podobi so postarani, utrujeni, izmučeni, molčeči, nezaupljivi; njihovo doživljanje, mišljenje in občutenje pripada svetu odraslih. Ne poznajo veselja, nagajivosti, smeha in igre. Obremenjeni so s skrbjo za preživetje, poznajo družbeno krivičnost, čutijo lastno zapostavljenost, so nemočni uporniki, tragični poraženci, a z umetnikom delijo lepoto hrepenenja (spletni naslov 4).

Cankar ni bil mladinski pisatelj ali oblikovalec, ki bi mu bil motiv otroka pač eden izmed motivov, niti ni pisal otrokom o otrocih ali odraslim o njih: Cankarju je izraz »otrok« mnogokrat pojem za otroštvo, otrok z butaro na glavi ali križem na rameh je simbol za trpljenje, nezakonsko dete je simbol za iz družbe izobčenega tripi-

na, otroci v družini predstavljajo tisto kruto življenjsko neizprosno, ki sili mater v odpoved, razdejanje, smrt (spletni naslov 5: Kamenik).

Cankarjevo leto 2018

Letošnje leto v Sloveniji praznujemo Cankarjevo leto, ki ga bodo različne institucije obeležile s številnimi kulturnimi dogodki. To dejstvo pa odlično sovпада z evropskim letom kulturne dediščine, saj je Cankar kot naš največji pisatelj zaznamoval slovenski kulturni prostor in tako pustil pečat, ki se ga je vredno spominjati in izročila prenašati tudi na najmlajše.

11. decembra 2018 bo minilo 100 let od smrti pisatelja, esejista in politika Ivana Cankarja (roj. 10. 5. 1876). Cankar je že v svojem življenju, v desetletjih po smrti pa še v večji meri obveljal za osrednjo osebnost tako slovenske proze kot dramatike v prvi polovici prejšnjega stoletja, z nekaterimi svojimi spisi in nastopi pa je pomembno zaznamoval tudi politično dogajanje vse do osamosvojitve Slovenije in na svoj način ga še danes (spletni naslov 3).

Bralno-spodbujevalne akcije

Slovenska sekcija Ibby je združenje slovenskih avtorjev (književnih in likovnih ustvarjalcev ter prevajalcev) mladinske književnosti in njihovih stanovskih združenj, strokovnjakov s področja mladinske književnosti, založnikov, knjižnic, knjižničarjev in vseh drugih, ki književnost posredujejo mladim.

Ob letošnjem evropskem letu kulturne dediščine in Cankarjevemu letu so preko celega leta pripravili različne bralno-spodbujevalne akcije. S tem spodbujajo k branju vse generacije in razvrščajo knjige po naslednjem razporedu (spletni naslov 1): Slovenija: zgodovina, zemljepis, etnologija, znamenite osebnosti, slovensko ljudsko slovo, literarna besedila: integralne verzije, nove izdaje, priredbe, predelave, skrajšave, stripi, dela Ivana Cankarja. Pobudniki in organizatorji (Bralno društvo Slovenije, Društvo slovenskih pisateljev, Mestna knjižnica Kranj, Slovenska sekcija Ibby, Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, Društvo bralna značka Slovenije, Mariborska knjižnica, Mestna knjižnica Ljubljana in Združenje splošnih knjižnic)

s sodelovanjem krepijo prepoznavanje pomena bralne pismenosti in bralne kulture na nacionalni ravni ter omogočajo celovitejšo nacionalno skrb za to pomembno področje (prav tam).

S prvim Nacionalnim mesecem skupnega branja (NMSB) bodo predstavili skupno delovanje, ki bo prispevalo k boljšemu prepoznavanju pomena bralne pismenosti in bralne kulture na nacionalni ravni ter omogočilo celovitejšo nacionalno skrb za to pomembno področje. Dolgoročni cilj nacionalne mreže je dvig bralne kulture in bralne pismenosti vseh prebivalcev v Sloveniji, v slovenskem zamejstvu in med Slovenci po svetu. Prvi NMSB bo trajal od 8. 9. 2018, mednarodnega dne pismenosti, do 8. 10. 2018, zaključka Tedna otroka (spletni naslov 2).

Kurikulum za vrtce (2014) zelo nazorno opredeljuje skrb za kulturno dediščino, seznanjanje s pisnim jezikom, spoznavanje nacionalne književnosti, predvsem preko kurikularnega področja jezik. V nadaljevanju še sporoča, da se otroci v tem obdobju učijo izražati izkušnje, čustva, misli in razumeti sporočila drugih. Prav tako pomembno je zblíževanje s knjigo kot pisnim prenosnikom ter zgodnje navajanje na rabo knjige. V širšem pomenu sodi sem vključevanje v pisno kulturo kot pomembno sestavino demokratizacije družbe.

Praktični primeri v drugi starostni skupini

Cankarjevo leto mi je služilo kot izhodišče za pripravo načrta, kako pisatelja in njegova dela približati vrtčevskim otrokom. Prav tako je letos kar nekaj okoliščin pripomoglo, da sem se lažje odločila za ta korak. Poleg Cankarjevega leta je letos tudi leto evropske kulturne dediščine, prvič poteka Nacionalni mesec skupnega branja, vključeni smo v projekt bralne značke *Ciciuhec*, na ravni enote pa smo se vključili v projekt *Spoznavamo Slovenijo*, v sklopu katerega je širši namen tudi spoznavanje znanih Slovencev. V spomin na 100-letnico pisateljve smrti sta izšli knjigi *Skodelica kave* (Cankar, 2018) ter *O človeku, ki je iskal srečo* (Obal, 2018), ki sta se mi zdeli primerni in dovolj razumljivo napisani, da ju lahko predstavim otrokom. Vsa ta dejstva so mi omogočila, da sem združila nekaj kurikularnih načel (načelo uravnoveženosti, načelo horizontalne povezanosti, načelo sodelovanja z okoljem in starši) iz vseh področij dejavnosti v vrtcu (jezik, gibanje, narava, družba, umetnost in matematika). Predstavitev umetnostnega besedila otrokom naj bi v vrtcu potekalo postopno in po korakih. Začeti je treba z uvodno motivacijo, ki je prvi korak pri vzpostavljanju dialoga med besedilom in otrokom. Z uvodno motivacijo otroka pripravimo na literarno-estetsko doživetje, najpomembnejše motivacijsko sredstvo pa je igra. Drugi korak pri obravnavi umetnostnega besedila je premor pred poslušanjem. Takrat se otrok umiri in usmeri pozornost na besedilo. Nato lahko vzgojitelj začne z branjem besedila. Po prebranem besedilu zopet sledi kratek

premor, pri katerem otrok uredi svoja doživetja. Najpomembnejša faza za razvijanje dialoga med vzgojiteljem in otrokom je nedvomno pogovor o besedilu. Pogovorimo se o neznanih besedah, književnih besedah in razpoloženju, ki ga vzbuja določeno besedilo. Po pogovoru o besedilu pride na vrsto ponovno poslušanje besedila, ki je tokrat za otroke poglobljeno, saj si lahko še bolj izoblikujejo zgodbo v svoji glavi ter poglobljeno doživljajo zgodbo (Saksida, Kranjc 2001, str. 99–104).

V oddelku smo že začetek leta 2018 posvetili pripravam in načrtom izpeljavi tega cilja. Otroci so bili takrat stari od 4 do 6 let, letos pa so leto starejši, polovica otrok ima odlog všolanja. Njihove intelektualne sposobnosti so se mi zdele primerne temu podvigu, prav tako njihova radovedna ter vedoželjna narava. Projekt smo začeli s pogovorom, seznanjanjem pisatelja, z ogledovanjem knjig in fotografij. Otroci so prvič slišali za pisatelja, ogledali so si njegov portret, ga poskušali likovno upodobiti, videli in prelistali so lahko nekaj njegovih knjig, prvič pa so poslušali tudi črtico *Pehar suhih hrušk*. Nadaljevali smo z obiskom kulturnega bazarja v aprilu 2018, kjer je bila posebna pozornost namenjena Cankarjevemu letu, otroci pa so tako tudi obiskali Cankarjev dom in doživeli kulturni utrip dogodka.

Septembra 2018 se je začel prvi Nacionalni mesec skupnega branja, oktobra pa se je pridružila še bralna značka *Ciciuhec*, v kateri sodeluje tudi naš vrtec. To smo izkoristili za obisk mestne knjižnice, kjer nam je knjižničarka pripravila pravljíčno urico na temo Cankarja, nam predstavila njegovo delo *Pehar suhih hrušk* (otroci so se tukaj s tem delom srečali drugič) na doživljajski način, ki je otrokom predstavljal zadovoljstvo in dožemanje umetniškega besedila na prijeten način.

Lotili smo se branja Cankarjeve črtice *Skodelica kave*, ki je izšla v letošnjem letu in je opremljena z izvirnimi ilustracijami Petra Škerla. Z otroki smo na podlagi le-teh lahko odlično interpretirali besedilo, ki je sicer precej težko razumljivo za njihovo starost. Orehek (2014, str. 1) pravi, da lahko otrokom preberemo tudi zahtevnejše besedilo, saj ga bodo s pomočjo dobre razlage s strani odraslih lahko dobro razumeli.

Tudi moralni razvoj otrok ob koncu predšolske dobe (5–7 let) je že na nivoju, ko se je otrok zmožen odpovedati trenutni želji ali koristi na račun doseganja dolgoročnih ciljev. Začenja razumevati, da pri ravnanju ni pomembna le posledica, ampak tudi namen, lahko tudi že razume motive drugih in se zaveda, da so lahko drugačni od njegovih. Upoštevati začne tudi olajševalne okoliščine za neko vedenje (spletni naslov 7).

Otrokom sem v naslednjih dneh pripravila sestavljanje in igro spomin, vse z motivi Cankarja, naslovnice njegovih del, podob glavnih junakov iz črtic *Skodelica kave* in *Pehar suhih hrušk*, njegove rojstne hiše ter spomenikov, ki so postavljeni po Sloveniji. Otroci so preko teh iger še utrdili že

slišano, usvajali določene pojme ter širili besedni zaklad. Ob občasnih likovnih upodobitvah Cankarja in izsekov iz omenjenih dveh črtic sem se z otroki začela pogovarjati in pripravljati na preigravanje vlog. V mislih sem imela, da bi med sabo zaigrali odlomke in izseke iz črtic. Poznavanje obeh del je bilo sedaj že zadovoljivo, zato sem otrokom prepustila, da samostojno izberejo vloge in črtico, ki bi jo predstavili. Z navdušenjem smo začeli nekajtedenske igre vlog. Največje zadovoljstvo sem doživela ob tem, ko so otroci prihajali do uprizoritve drugačnega zaključka oz. konca črtice, tj. takšnega, kot bi si oni želeli. V *Skodelici kave* Cankar ni bil tako osoren in se je mami lepo zahvalil za kavo, pri *Peharju suhih hrušk* pa je Lina povedala resnico, torej da je tudi ona sodelovala pri kraji hrušk; pa tudi drugi vidiki so se razlikovali, npr. da mama na koncu ni jokala, ampak se je pogovorila z obema otrokoma in so skupaj ugotovili, kako bosta ravnala prihodnjč, tj. kako je prav. To je bil pravi napredek razumevanja otrok in dosežen končni cilj našega projekta.

Sledilo je pripravljanje plakata in vabila za starše, kjer so se otroci v različnih vlogah predstavili na srečanju staršev in bili ob tem ponosni na svoje dosežke, predvsem pa veliko usvojenega znanja o slovenskem pisatelju Ivanu Cankarju. Naj omenim še dodano vrednost, ki jo imajo otroci možnost koristiti v našem vrtcu in sicer integrirano dejavnost angleščine za otroke zadnjega leta vrtca. Otroci imajo angleščino zelo radi in ker je letošnja izdaja *Skodelice kave* prevedena tudi v angleški jezik, smo seveda obdelali tudi angleško verzijo ter se nekatere stavke (kot je npr. »Please bring me a cup of coffee« in »Leave me alone«) naučili in jih ob predstavitvi staršem tudi ustrezno dodali v našo interpretacijo.

Z otroki smo se dogovorili za obisk njegove rojstne hiše na Vrhniki, sprehod po spominski poti, ogled njegovega spomenika (tudi tistega pred Cankarjevim domom bomo videli še enkrat, saj nas tam čaka predstava v mesecu novembru) ter bližnji izlet na Rožnik, kjer je Cankar deloval in bival med leti 1910 in 1917.

Zaključek

Ivan Cankar je pisal o težkih življenjskih preizkušnjah malega človeka. Otroci mojega oddelka se ne soočajo s pomanjkanjem, skozi kakršnega je moral pisatelj v svojem življenju in njegovi otroški liki v povestih in črticah. Zato je otrokom še toliko težje predstaviti neko zgodovinsko realnost in iskati primere, da bi jo ti znali umestiti v današnji čas, v tukajšnje življenje. Uporabila sem nekaj nenavadnih, nevsakdanjih metod dela, da sem otrokom v vrtcu, na njim razumljiv način, približala Cankarja in njegovi dve izbrani črtici. Cankar nam je dal veliko lepih skupnih in neprecenljivih trenutkov, nas povezal na neki globlji ravni, njegove sporočilne vrednosti so se nas dotaknile na moralnem in etičnem nivoju. Preko njega in Cankarjevega leta 2018 smo

skupaj postali bogatejši za kulturno in socialno izkušnjo. Verjamem, da sem s temi aktivnostmi dala otrokom nekaj pomembnega za razvoj njihovega zavedanja pomembnosti branja ter ohranjanja slovenske kulturne dediščine.

Literatura:

- Cankar, I. (1981). *Pehar suhih hrušk*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
 Cankar, I. (2018). *Skodelica kave*. Dob pri Ljubljani: MIŠ.
 Korošec, V. (2014). *Mnenja vzgojiteljic in vzgojiteljev o razvijanju predbralnih in predpisalnih spretnosti*. Diplomsko delo. Ljubljana: UL, Pedagoška fakulteta.
 Krajnc, S., Saksida, I. (2001). *Jezik. V: Otrok v vrtcu. Priročnik h Kurikulu za vrtce*. Ur.: L. M. Umek. Maribor: Obzorja.
Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in Zavod RS za šolstvo.
 Obal, Z. (2018). *O človeku, ki je iskal srečo*. Vrhnika: Zavod Ivana Cankarja, Cankarjeva knjižnica.
 Orehek, N. (2014). *Vloga umetnostnih in neumetnostnih besedil pri načrtovanju jezikovne vzgoje v vrtcu*. Diplomsko naloga. Ljubljana: UL, Pedagoška fakulteta.
 Vesel, N. (2012). *Predšolska bralna značka*. Diplomsko naloga. Koper: UP, Pedagoška fakulteta.

Viri:

- Spletni naslov 1: <http://www.ibby.si/index.php/component/content/article/36-slo-novice/311-slovenska-kulturna-dediina> (20.9.2018).
 Spletni naslov 2: <https://dogodkovnik.acs.si/nmsb2018/> (20. 9. 2018).
 Spletni naslov 3: http://www.mk.gov.si/si/cankarjevo_letno/ (20. 9. 2018).
 Spletni naslov 4: Čeh Jožica: *Lik in metafora otroka v dunajski dobi Cankarjeve kratke pripovedne proze*: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-DYOCHJP8/a3a96d3c-0880-4414-8b92-464ba6e978db/PDF> (23. 9. 2018).
 Spletni naslov 5: Kamenik Ignac: *Otroški liki v delih Ivana Cankarja*: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-GPQ0W51X/bdbce2af-3902-4db8-8a33-c9ffb84179f0/PDF> (23.9.2018).
 Spletni naslov 6: Jamnik Tilka: *Spodbujanje družinskega branja v vrtcu*: http://www.bralnaznacka.si/upload/13292209334f3a4d4522f32_Druzinsko_branje.doc (23. 9. 2018).
 Spletni naslov 7: Batistič Zorec, Marcela (1999): *Morala, pravila in moralni razvoj*: <http://www.pef.uni-lj.si/~vilic/gradiva/1-rp-t5-moralnir.doc> (23. 9. 2018).

Jerneja Šinkovec (4 leta),
 mentorica Nataša Beganovič Jug,
 OŠ Janka Kersnika Brdo, vrtec Medo

Lidija Pejčić, mag. prof. zg. učenja in poučevanja, Vrtec Jožice Flander, Maribor

Ekologija kot likovni problem v predšolskem obdobju

Povzetek: V nalogi so raziskana mnenja vzgojiteljic o ekologiji in trajnostnem razvoju, o vrednotah in okoljskih problemih, s katerimi seznanjajo predšolske otroke in v kolikšni meri uporabljajo pri vzgojnem delu odpadne materiale, kako pogosto ter pri katerih vzgojnih področjih.

Ključne besede: ekologija, trajnostni razvoj, odpadni materiali, predšolski otroci, likovne dejavnosti.

Predšolski otroci se morajo naučiti, kako se učiti v življenju, saj so problemi okolja nepredvidljivi. V vrtcu bi morali pristopi k okoljski vzgoji temeljiti na resničnih problemih, na pojasnjevanju vrednot, na vrednotenju lepote okolja, na zdravem okolju, na spodbujanju kritičnosti do družbe, spodbujanju k delovanju trajnostnega razvoja in medsebojnega sodelovanja (Lepičnik Vodopivec 2007). Otroci se v predšolskem obdobju pogosto srečujejo z naravo v različnih oblikah in tako postajajo okoljske vsebine del zgodnjega naravoslovja. Okoljsko izobraževanje se začne že v vrtcu, ko otroci skozi igro ter z opazovanjem, s preizkušanjem, primerjanjem dobivajo o naravi temeljna znanja. Okolje jim omogoča raziskovalno in kritično učenje ter jih uči živeti v harmoniji z naravo in njenimi zakonitostmi, hkrati pa vpliva na osebni razvoj (Katalinič, 2013). Otroke se lahko usmerja pri opazovanju okolja, njegovih sestavin in samega sebe. Vzbuditi jim je treba občutek, da vsak predmet in živa bitja delujejo po določenih zakonitostih, da vplivamo drug na drugega. Vsi, kar nas je, sestavljamo svet, poudarek pa naj bo na doživetju teh povezav in ne na usvajanju izrazov. V vrtcu je veliko možnosti za pogovor o odnosih med bitji. Primerno in potrebno je v pogovore vključiti etične in moralne sestavine. Pri otrocih je treba vzbuditi tolikšno stopnjo zavesti, da se začnejo zavedati posegov, kar je osnova za privzganjanje odgovornega odnosa do okolja (Novak in sodelavci 2003).

Vrednot trajnostnega razvoja se je treba učiti, jih pojasnjevati, utemeljevati, doživljati, ponotranjiti in morajo postati del človeške zavesti. Osnovno vlogo pri uresničevanju trajnostnega razvoja imata vzgoja in izobraževanje na vseh stopnjah. Raznolike vsebine, oblike in metode dela omogočajo, da si otroci razvijajo spretnost opazovanja, komuniciranja, vrednotenja mnenj, argumentiranja, sodelovanja, reševanja problemov, povezovanja teorije in prakse, predvidevanja posledic, načrtovanja dejavnosti za odpravljanje negativnih posledic. V procesu postajajo aktivni, naučijo se učenja iz teorije in izkušenj, zgledeujejo se po naravi in imajo možnosti uresničevanja svojih idej. Učitelji in vzgojitelji so načrtovalci, organizatorji, usmerjevalci in opazovalci, ki jih učijo, vodijo in jim z dejanji dajejo zgled, da bodo v prihodnosti uporabili naučene spretnosti za zagotavljanje trajnostnega razvoja.

Ekologija kot likovni problem

Likovna dejavnost lahko pri otrocih vpliva na ekološko ozaveščenost, saj so poleg prejemanja ekoloških informacij aktivni in ustvarjalni, kar omogoča dobro emocionalno počutje. Likovno prakticiranje omogoča nova vedenja in čustvovanja. Otrokom lahko preko igre predstavimo problem, starejšim pa se preko vizualizacije razložijo stvari na drugačen, učinkovit način. Likovno prakticiranje je aktivna dejavnost in zaradi takšne tudi človek ravna drugače (Flajšman 2009).

V knjigi *101 izdelek iz odpadne embalaže* je avtor Papotnik pripravil mnogo predlogov v sliki in besedi in s tem želel ustvariti ideje za drugačno gledanje in spreminjanje odnosa do odpadnih materialov. Če se bo gledalo na odpadno nevračljivo embalažo kot na uporabne elemente za nove izdelke, bodo ustvarjalci hkrati prispevali k varovanju narave in človekovega okolja (Papotnik 1994). V vrtcu lahko uporabimo dela umetnika Marcela Broodthaersa. Z zbiranjem plastenk, jogurtovih lončkov ali katerekoli embalaže in njenim razstavljanjem približamo otrokom okoljsko problematiko. Zbiranje predmetov v okviru konteksta nudi povezavo med sodobnimi likovnimi izraznimi načini in kognitivnimi cilji predšolske vzgoje. S spoznavanjem del Christa in Jeanne Claude imajo otroci možnost spoznati krajinsko umetnost, ki včasih opozarja na ekološke katastrofe in s svojim sodobnim načinom omogočata gledalcem drugačno izkušnjo in nov pogled na vsakdanjost. Otroci lahko vso raznolikost vidnega sveta spremenijo v enostavne geometrijske oblike z ovijanjem starega časopisnega papirja. Tudi delo umetnika Antonyja Gormleyja *The Field* je lahko primerno za predstavitev predšolskim otrokom v smeri zbiranja in kopičenja odpadnih materialov. (Duh in Zupančič 2009).

Uporaba odpadnih materialov pri likovnih dejavnostih na področju kiparstva v predšolskem obdobju

Proučili smo uporabo odpadnih materialov pri likovnih dejavnostih na področju kiparstva v predšolskem obdobju. Raziskava je temeljila na priložnostnem vzorcu vzgojiteljic prvega in drugega starostnega obdobja v vseh mariborskih vrtcih v šolskem letu 2013/2014. Anketiranje je bilo anonimno in je potekalo septembra 2013. Razdeljenih je bilo 227 vprašalnikov, vrnjenih pa 139 (61,2 %). V anketi

je sodelovalo več vzgojiteljic z visoko izobrazbo (51,1 %), kar predstavlja polovico strukture vseh sodelujočih, sledijo vzgojiteljice s srednjo izobrazbo (35,3 %), najmanj je vzgojiteljic z višjo izobrazbo (13,7 %). Zanimalo nas je mnenje vzgojiteljic o ekologiji in trajnostnem razvoju, pomenu vrtca pri okoljski vzgoji, pogostost dejavnosti pri okoljskem osveščanju predšolskih otrok in pogostost uporabe odpadnih materialov pri likovnih dejavnostih s področja kiparstva. (Zaradi obširnosti bo v nadaljevanju naveden le del ankete).

Na vprašanje, *Kaj razumejo pod pojmom ekologija*, je največ vzgojiteljic (101) odgovorilo, da je ekologija znanstvena veda o okolju, živih bitjih, odnosih med živo in neživo naravo in človekov pozitiven in odgovoren odnos do narave in okolja; sledijo vzgojiteljice (35), ki menijo, da je ekologija varovanje in skrb za okolje z ločevanjem odpadkov, tri vzgojiteljice pa na vprašanje niso odgovorile. Iz dobljenih podatkov lahko sklepamo, da vzgojiteljice v večini pojem dobro poznajo in ga razumevajo.

Na vprašanje, *Kaj razumejo pod pojmom trajnostni razvoj*, so vzgojiteljice v 59 primerih opredelile kot kontinuirano razvijanje vrednot z izobraževanjem ter vzgojo z razumom in odgovornostjo skozi vse življenje; 21 vzgojiteljic je opisalo pojem kot zadovoljevanje potreb sedanje družbe, ne da bi ogrozili prihodnje rodove; 17 jih je menilo, da pomeni trajnostni razvoj skrb za ohranjanje biološke raznovrstnosti ter zaščita naravnega okolja; 16 jih je navedlo kot težnjo k spremembam in izboljšavam ter ohranjanje narave za prihodnje rodove; 12 jih je opredelilo kot zamisel o razvoju človeške družbe, pri katerem bi se izognili nevarnosti z izčrpanjem naravnih virov; 9 vzgojiteljic je opisalo kot način življenja v odnosu z naravo, 5 vzgojiteljic pa na vprašanje ni odgovorilo. Ugotavljamo, da so vzgojiteljice pojem trajnostni razvoj razumele dokaj dobro, saj ga je težko definirati.

Na vprašanje, *Katere so tiste vrednote, ki prispevajo k trajnostnemu razvoju in jih lahko razvijamo že pri predšolskih otrocih*, je 42 vzgojiteljic, kar predstavlja slabo tretjino vseh anketiranih, navedlo dejavnosti (varčevanje z energijo, ločevanje odpadkov, opazovanje, raziskovanje, gibanje v naravi); 25 jih je navedlo spoštovanje do človeka, okolja in narave, 24 pa kot skrben in naklonjen odnos do narave; 11 vzgojiteljic na vprašanje ni dalo odgovora; 8 vzgojiteljic je poudarilo vrednoto odgovornost, tri vzgojiteljice pa so navedle dober zgled in le ena skromnost. Prav tako so bili redki odgovori sprejemanje, ljubezen, ozaveščanje, senzibilnost, čutenje, vrednotenje okolja. V mnogih odgovorih se je prepletalo pojmovanje vrednot in dejavnosti, ki jih je mogoče izvajati z otroki. Rezultati odgovorov presenečajo, saj na vprašanje ni odgovorila niti polovica vseh vprašanih.

Na vprašanje, *S katerimi okoljskimi problemi je treba seznanjati otroke že v predšolskem obdobju*, je 75 vzgoji-

teljic odgovorilo, da je treba seznanjati otroke s pomenom ločevanja odpadkov. Da je okoljski problem onesnaževanje okolja in prevelika poraba energetskih virov, je menilo 61 vzgojiteljic; 44 jih je menilo, da je otroke treba seznanjati in navajati na varčevanje energije in vode.

Na vprašanje, *Ali pri delu z otroki pri različnih vzgojnih področjih uporabljate odpadne materiale*, je večina odgovorila, da jih na področju likovne umetnosti, kar je tudi pričakovano; področji matematika in narava prav tako pogosto omogočata stik s temi materiali. Sledijo področja: gibanje, družba, glasbena umetnost, ki si delijo tretje mesto s približno enakim povprečjem. Na zadnjem mestu z najnižjim povprečjem je uporaba materialov pri plesnih aktivnostih.

92,1 % vzgojiteljic je na vprašanje, *Iz katerih razlogov vzgojiteljice posegajo po odpadnih materialih*, odgovorilo, da posegajo po odpadnih materialih iz razloga, da spodbujajo ustvarjalnost in domišljijo, 77 % jih navaja, da jih uporabljajo zaradi dostopnosti; dve tretjini vzgojiteljic otroke seznanja s posledicami kopičenja odpadnih materialov in navaja na varčevanje, 60 % vzgojiteljic pa otroke seznanja z lastnostmi materialov. Iz razpredelnice lahko sklepamo, da posegajo vzgojiteljice po odpadnih materialih izključno iz vidika umetniških dejavnosti.

Pogostost dejavnosti pri okoljskem osveščanju predšolskih otrok

Vzgojiteljice pri vzgojnem delu pripisujejo največji pomen lastnemu vzgledu, s katerim vplivajo na okoljsko ozaveščanje predšolskih otrok. Zavedajo se pomena varčevanja z vodo in energijo, ločevanja odpadkov in zdravega življenjskega sloga. Otroke pogosto popeljejo na sprehod in jih spodbujajo k opazovanju narave, v kateri raziskujejo, nabirajo naravni material in se z njim igrajo. Spodbujajo jih k sodelovanju zbiranja odpadnih materialov v humanitarne namene in se o tem pogovarjajo ter prebirajo literarna dela z ekološkimi vsebinami. Vzgojiteljice se pri delu poslužujejo tudi tiskanega gradiva, s katerim eko vrtci vsakoletno razpolagajo. Ker je na tržišču dovolj literarnih vsebin z ekološko motiviko, se lahko poslužujejo tudi teh dejavnosti in otrokom pripovedujejo pesmi, berejo zgodbe ter predvajajo posnetke izbranih del ter vnašajo plesne motive. Redkeje ponudijo dela iz sodobne likovne umetnosti. Najnižje povprečje zasedajo ogledi filmov, kar je pričakovano, saj je ekoloških vsebin za predšolsko populacijo razmeroma še zelo malo.

Pogostost uporabe odpadnih materialov pri likovnih dejavnostih s področja kiparstva

Najvišje povprečje zasedata materiala papir in karton, kar je pričakovano, saj sta vsakodnevno prisotna in zato največkrat uporabljena. Sledi plastika, ki je prav tako pogosta embalaža in na dosegu; volna, šibje in les se nahajajo

v sredini ranžirne vrste, redkeje so uporabljeni materiali stiropor, goba, usnje, najmanj pa žica in kovina. Slednja lahko zaradi nepravilne uporabe povzročita pri otrocih poškodbe, zato se ju uporablja zelo previdno in v mnogo manjšem obsegu kot ostale materiale.

Sklepna misel

Vsakodnevno se lahko ponujajo možnosti za poseganje po odpadnih materialih in njihovi uporabi pri likovnih dejavnosti na področju kiparstva v vrtcu. S primernimi usmeritvami bodo otroci spoznavali, da se lahko tudi iz odpadnih materialov izdelajo uporabni in okrasni predmeti in se tako manj obremenjuje okolje.

Melita Rožič, vzgojiteljica, Vrtec Vodmat, Ljubljana

Otroško ljudsko plesno izročilo

Povzetek: Otroško plesno izročilo sestavljajo preproste rajalne igre, ki jih otroci niso izvajali v parih, pač pa v vrsti, krogu ali polkrogu. Parni plesi, ki jih plešejo otroci, so nastali s prilagoditvami odraslih parnih plesov. Z vključevanjem ljudskih plesnih iger in plesov v vzgojno delo ohranjamo slovensko ljudsko plesno izročilo.

Ključne besede: vzgojno delo, ljudske plesne igre, plesi.

Otroško ljudsko plesno izročilo je nastalo iz obrednih in odraslih plesov ob njihovem posnemanju. V preteklosti so se otroci kot opazovalci udeleževali šeg in navad, kjer so bili v stiku s plesom in pesmimi. V svojo igro so večkrat vključevali posamezne dele plesnih iger, plesov ter pesmi in jih prilagajali svojim zanimanjem in sposobnostim (Ramovš 1992).

Plesne igre in plesi

Otroške ljudske plesne uvrščamo med gibalne igre. Čeprav jih plešejo po vsej Evropi enako, so otroški plesi, ki jih poznamo danes kot ljudsko izročilo, po večini nemškega izvora. Na naše ozemlje so se najverjetneje širili z uvedbo obveznega šolanja otrok (18. in 19. stoletje). To so vsem poznani plesi *Ringa ringa raja*, *Dreto šivat*, *Kačo zvijati* in drugi. Med najstarejše plesne spadajo *Potujemo v Rakitnico*, *Bela bela lilija*, *Rdeče češnje rada jem*. Kar se tiče mimične plesne igre, pri nas poznamo le *Marička sedi na kamenu*.

Med otroško plesno izročilo sodi tudi *koledovanje*. V Beli krajini koledujejo na »jurjevo«, drugod po Sloveniji pa 6. januarja, na svete tri kralje (Ramovš 1992). Ker otroško plesno izročilo nima točno določene plesne oblike oziroma koreografije, tudi število plesnih korakov v večini primerov ni določeno. Za otroški ples so značilne preproste gibne prvine (hoja po ritmu, tek in poskakovanje). Plesna spremljava je običajno ritmična izreka besedila, peta ljudska pesem ali pa se pleše brez glasbene spremljave (prav tam).

Literatura:

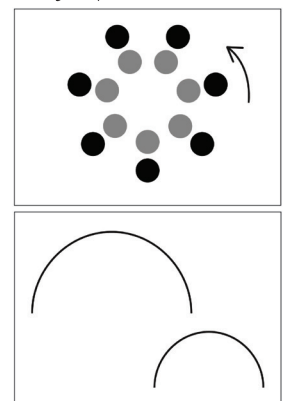
- Dolinšek, D. (Ur.). (2012). *Poročilo slovenskih ekošol za šolsko leto 2011/2012*. Mengeš: Društvo Doves - FEE Slovenija.
- Duh, M. in Zupančič, T. (2009). *Sodobna likovna umetnost v kurikulumu vrtca*. Ljubljana: ZRSŠ.
- Flajšman, B. (2009). *Likovna dejavnost in ekološko ozaveščanje*. Ljubljana: Debora.
- Katalinič, D. (2010). *Okoljsko izobraževanje - življenjska nuja ali modna muha*. V M. Duh (Ur.). *Okolje kot edukacijska vrednota* (str. 65). Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta Maribor in Rakičan RIS.
- Katalinič, D. (2013). *Pomembnost okoljskih vsebin v predšolskem obdobju v kontekstu temeljnega vzgojno - okoljskega izobraževanja*. V M. Duh (Ur.). *Okoljsko izobraževanje za 21. stoletje* (str. 105). Znanstvena monografija. Maribor: Univerza v Mariboru. Pedagoška fakulteta. RIS Dvorec Rakičan.
- Lepičnik Vodopivec, J. (2007). *Specifičnosti predšolskega otroka in okoljska vzgoja v vrtcu*. V S. Fošnarič...et al. (Ur. odbor). *II: Mednarodni posvet na temo Ekologija za boljši jutri* (str. 16-18). Rakičan: RIS Dvorec.
- Novak, T., Ambrožič - Dolinšek, J., Bradač, Z., Cajnkar, M., Majer, J., Mencinger -Vračko, B. idr. (2003). *Začetno naravoslovje z metodiko*. Maribor: Pedagoška fakulteta. Papotnik, A. (1994). *101 izdelek iz odpadne embalaže*. Maribor: Obzorja.

Plesne oblike

Plesno izročilo na Slovenskem delimo na parne in skupinske plesne. Manj razviti so solistični plesi. Za zunanjo podobo skupinskega plesa sta pomembna prostorska razporejenost plesalcev in tloris plesne poti (Ramovš 1992). Plesne oblike niso enovite, ampak se med seboj prepletajo, izmenjujejo in povezujejo, zato lahko en ples vsebuje več plesnih oblik.

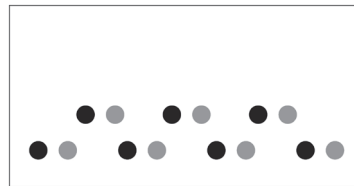
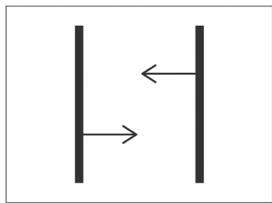
Krožne oblike

- V sklenjenem krogu otroci plešejo plesne izbiranjem (*Kolo kolo, kolovrat; Bela bela lilija*) in plesne izbiranjem, pri katerem se ena skupina večja, druga pa manjša (*Potujemo v Rakitnico, Rdeče češnje rada jem*).
- Zaprt nesklenjen krog je primerna plesna postavitev za parne plesne (npr. *Ob bistrem potoku je mlin, Pleši pleši črni kos*).
- V sklenjenem polkrogu, ki se lahko razvija v kačo in nadalje v polžasto gibanje, iz katerega se lahko razvijejo druge oblike, otroci plešejo npr: *Pretikavca*.

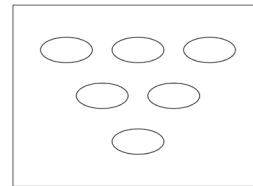

Ravna vrsta

Pri plesni obliki v ravni vrsti stojijo plesalci v dveh vrstah bočno drug ob drugem. V to obliko sodijo plesne igre s približevanjem in z oddaljevanjem (*Jel je trden ta vaš most*) in plesne igre, kjer se ena vrsta večja, druga pa manjša (*Majka prišla s kolodvora*).

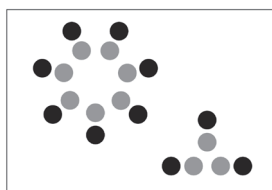
Razporeditev parov po prostoru.

Kolona: ravna kolona sklenjenih plesalcev je značilna za plesne igre *Dreto šivat*, *Abraham ma sedem sinov* ter za parne plesne igre *Kovtre šivat* in *Kovtrčki*. Nesklenjena kolona je najznačilnejša za pustovanje, ko maškare tečejo v skupini.

Parni plesi

Pri tej plesni obliki ne gre le za določeno zaporedje korakov in plesnih gibov, temveč tudi za odnos med plesalca, njuno telesno držo ter prostorsko postavitev in orientacijo. Pri parnem plesu se plesalca ves čas držita za roko, lahko za obe ali samo za eno. Obstajata dve obliki prostorske razporeditve parnih plesov – ples po krogu (pari drug za drugim) ali prosto po plesišču (Ramovš 1992).

Postavitev parov v dveh krogih.

Otroci lahko plešejo parne plesne odraslih, vendar moramo njihovo zahtevnost prilagoditi starosti otrok. Največkrat je pri plesu potrebno prilagoditi začetno držo, držo pri vrtenici in število plesnih korakov. Izhodišče za plesne prilagoditve so zapisi plesov, ki jih najdemo v knjigah M. Ramovša (1992–2000) *Polka je ukazana: plesno izročilo na Slovenskem*.

Zaključek

Utemeljitev za učenje plesnih iger najdemo v *Kurikulumu za vrtce* (1999) na področju gibanja (str. 26) in na področju umetnosti (str. 37), kjer je med cilji zapisan tudi cilj, da se otrok »sreča z ljudsko umetnostjo«. Menimo, da je vzgojno pomembno, da se otroški ljudski plesi ne izgubijo, ampak prenesejo na nove generacije.

Literatura:

Knific, B. (2014). *Začetni seminar za vodenje otroških folklornih skupin*. Interno gradivo iz seminarja, JSKD.
Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod RS za šolstvo.
 Ramovš, M. (1992): *Polka je ukazana, Plesno izročilo na Slovenskem* (Gorenjska, Dolenjska, Notranjska). Ljubljana: Kres.
 Ramovš, M. (1998): *Polka je ukazana, Plesno izročilo na Slovenskem, od Slovenske Istre do Trente – 1.del*. Ljubljana: Kres.
 B. Sicherl Kafol (2009). *Ringaraja, pesem nam ugaja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Antonija Podnar, dipl. vzgojiteljica, Vrtec Ljutomer

Različne dejavnosti z bučami

Povzetek: V članku predstavljam dejavnosti, pri katerih v našem okolju kot učni pripomoček uporabljamo različne vrste in oblike buč. Buče so kot poljski pridelek tesno povezane s Prlekijo in z njenimi tradicionalnimi običaji. Vrtcu smo uporabili buče za poglobljanje v zgodnje naravoslovje.

Ključne besede: zgodnje naravoslovje, buče, semena, vrt, poskusi.

Buče kot pripomoček za naravoslovno učenje

Buč, ki smo jih včasih gojili predvsem za krmo prašičem in za bučno olje, postajajo danes vse pogostejši del naše prehrane, tudi različne vrste in sorte, ki jih do zdaj nismo poznali. Danes je buča cenjena po celem svetu, predvsem zaradi visoke kulinarčne in zdravilne vrednosti ter vsestranske uporabnosti v kuhinji, pa tudi zaradi velike raznolikosti barv in oblik ter brezštevlnih možnosti uporabe za okraševanje. Zaradi hitre rasti, bogastva semen in sijočih sadežev so v različnih kulturah in obdobjih simbolizirale plodnost in rodnost. Z nekaterimi običaji so jim v tem smislu pripisovali magično moč, tako se deni-

mo novorojenim deklicam na trebuh polagali buče, da bi se plodnost matere prenašala na deklico. Tudi med jedilnimi bučami so številne sorte z majhnimi plodovi, ki po dekorativni vrednosti ne zaostajajo za tipičnimi okrasnimi bučami ali vodnjačami. Buče so enoletne rastline, ki so jih prinesli iz tropske Amerike. So iz rodu *Cucurbita*, ki vsebuje okrog 25 vrst, vendar jih samo nekaj poznamo kot kultivirane rastline (Krejan-Košan, 2009).

Prlekija je znana po pridelavi buč. Vsako leto poteka krajevna prireditev Bučarija, posvečena bučam. Buče so del vsakodnevnega življenja otrok. Tako v vrtcu že najmlajše seznanjamo z različnimi semeni, njihovo pridel-

lavo in uporabo. V jesenskem času so otroci vsakodnevno prinašali buče in pokazali velik interes zanje. Zato smo se odločili, da bomo raziskali zunanost in notranost buč. Če želimo otrokom približati razvojni krog buče, njeno namenskost in življenjski prostor, so pri tem najučinkovitejše konkretne izkušnje, ki jih pridobivajo z naravoslovnimi dejavnostmi. Na podlagi lastnih izkušenj otroci lažje interpretirajo dogodke in svet okoli sebe. Doživeti vrt z vsemi čutili je možno le v naravnem okolju, kjer je veliko možnosti za povezovanje vsebin z ostalimi področji kurikula. Hkrati pa smo z Eko projektom združili našo prednostno nalogo vrtca, ki temelji na poskusih. Zato sva otrokom nudili številne možnosti, da so preko izkušenj skozi smiselni preplet različnih področij dejavnosti suvereno stopali v stik z naravo.

Zaradi pestrosti plodov so buče odličen pripomoček, ob katerem lahko otroci spoznavajo pestrost in raznolikost narave. Ker so enoletne rastline, lahko v nekaj mesecih otroci spoznavajo spreminjanje in rast rastline od semena do cveta oz. ploda. Vse prednosti, ki jih nudijo buče, smo uporabili za izvedbo naravoslovnih dejavnosti, preko katerih so otroci spoznavali rast rastlin in njihovo raznolikost.

Cilji in dejavnosti

Za globalni cilj projekta smo iz *Kurikuluma za vrtce* (1999) izbrali doživljanje in spoznavanje žive narave v njeni raznolikosti, povezanosti in stalnem spreminjanju. Določili smo naslednje cilje:

- otrok pridobiva spoštljiv in naravi naklonjen odnos,
- otrok uporablja vsa čutila pri raziskovanju,
- otrok odkriva in spoznava lastnosti buče,
- otrok razvija znanja o semenih,
- spozna, da rastline za življenje potrebuje vodo, svetlobo, prst idr.,
- otrok se uči, da je življenje kulturnih rastlin odvisno od ljudi in nežive narave,
- otrok spremlja in spoznava naravne zakonitosti življenja (rastlina vzkali, raste, dozori, odmre).

Otroci so ob projektu zgodnjega naravoslovja raziskovali semena in vrtove. Projekt smo izvajali skozi celo šolsko leto kot vzporedno dejavnost pri tematskih sklopih. Naravoslovne dejavnosti smo povezovali v različna področja kurikula, hkrati pa izvajali dejavnosti prednostne naloge skupine. Veliko smo se posluževali raziskovalnih škatel, ki ponujajo razvijanje različnih naravoslovnih postopkov, tudi raziskovanje v pravem pomenu. Osredotočili smo se na bučna semena in zelenjavne vrtove.

V septembrskem času so otroci od doma prinašali najrazličnejše buče, ki so jih imeli na vrtovih. Spoznavali so jih z vsemi čutili in jih raziskovali glede na njihove zunan-

josti. Buče smo razvrščali na mizo in v košare po teži, velikosti, barvah, strukturi, oblikah, užitnosti in jih preštevali. Uporabljali smo jih pri gibanju v poligonu in dosegli cilje *Malega sončka*. Zelo nas je navdušila knjiga *Juha, ki iz buče se skuha*, ob kateri smo spoznavali čustva, glasbila, bučni vrt in bučne jedi.

Oktober smo z izrezljano bučo izvedli poskus vulkana v buči. Novembra smo pozornost namenili projektu *Tradicionalni slovenski zajtrk*, ki spodbuja zavedanje o pomenu in prednostih lokalne samooskrbe. Ozavešča javnost o pomenu kmetijstva in čebelarstva, pravilne in zdrave prehrane, živilske industrije, gibanja ter ohranjanja čistega okolja. V oddelek smo povabili vodjo kuhinje, ki nam je pokazala postopek priprave bučne juhe. Otroci so ugotovili, da ima buča v svoji notranjosti semena, zato smo se poigrali z njimi. Naredili smo si instrumente, jih uporabili v didaktičnih igrah, semena smo tipali, vonjali, okušali, jih posušili in shranili s slikami buč. S semeni smo se poigrali v kuharskem kotičku, jih uporabili kot krmo za živali, si naredili čutno pot.

Decembra smo povabili v skupino starše in skupaj smo spekli bučne piškote. Semena smo tudi uporabili za hranjenje ptic pozimi. Za otroke na oddelku smo uprizorili dramatizacijo *Juha, ki iz buče se skuha*. Januarja smo dali poudarek umetnosti na področju raziskovanja buč. Februarja smo buče raziskovali na področju kulture, zato smo izvajali dejavnosti s področja jezika in družbe. Igrali smo se rime, uganke, prebirali pravljice o bučah, spoznavali poklic vrtnarja. Izvedli smo poskus, pri katerem so spoznali, da rastlina za svojo rast potrebuje primerno temperaturo in da pozimi iz rastlin nič ne zraste.

Marca smo dali kaliti semena in spoznavali, kaj potrebuje rastlina za rast. Bučna semena smo posejali v okrašene lončke, jih skrbno zalivali in opazovali njihovo rast. Vsa opažanja smo skupno zabeležili in to imeli razstavljeno v naravoslovnem kotičku. Bučne sadike smo dali mamicam za darilo ob nastopu za materinski dan. Hkrati smo zanje nastopali dramatizacijo *Juha, ki iz buče se skuha*. April je mesec, ko se v našem vrtcu cel mesec posvečamo ekologiji. Ob dnevu zdravja smo si naredili zdravo bučno pito, ob dnevu zemlje smo sadike buč posadili na vrt, ki smo si ga oblikovali sami. Veliko smo se posvečali poskusom z bučnimi semeni in pripravili različne raziskovalne škatle. Maja smo skrbeli za bučne sadike, jih zalivali, okopavali na vrtu, hkrati pa se posvečali žuželkam, ki so pomembne in koristne za naše sadike. V naši skupini so si otroci izbrali ime *Čebele*, zato smo pozornost posvečali predvsem njim. Približno tretjina svetovnega pridelka hrane zraste na rastlinah, ki so jih oprášile žuželke.

Samoevalvacijska ocena projekta

Otroci so projekt zelo dobro sprejeli, s svojim pripovedovanjem o bučah so seznanjali in informirali tudi starše,

zato smo morali izdelke večkrat dati na razstavo, da so si starši lažje predstavljali, kar so jim o njih pripovedovali otroci. Otroci so se ob vseh dejavnosti zabavali, družili, si pomagali, opozarjali in pridobili vrednoto za skrbnost in odgovornost.

Buče so čudovit pripomoček, saj so različnih oblik in barv, kar otroke zelo pritegne. Ob izvajanju načrtovanih dejavnosti v vrtcu in v naravi smo vsi uživali. Sama sem se ob različnih pogledih na buče naučila veliko novega.

Ugotovila sem, da so otroci pridobili spoštljiv in pozitiven odnos do rastlin in naklonjen odnos do narave. Med izvajanjem dejavnosti so veliko časa preživali v naravi, kar je pozitivno vplivalo na njihov fizični in psihični razvoj. Pri dejavnostih so uporabljali vsa čutila. Spoznali so, da za rast rastlin potrebujemo sonce, vodo, kisik, zemljo in primerno temperaturo. Razvili so veliko znanja o se-

menih in spoznali lastnosti buč. Spoznali so, da je gojenje buč in drugih kulturnih rastlin odvisno od ljudi in nežive narave. Lahko so spremljali rast od semena do plodu in do odmiranja rastline in tako spoznavali naravne zakonitosti življenja rastlin.

V naslednjem šolskem letu bomo nadgradili svoje znanje s tem, da bomo spremljali vrt in opazovali polja v jesenskem času, se pogovarjali, kako skladiščimo vrtnine in poljščine ter kako vrt in polje pripravimo na zimski čas. Tako bomo znanje še utrjevali in dopolnjevali.

Literatura:

Krejan-Košan, T. (2009). *Pisane buče: okrasne, okrogle, okusne*. Prevalje: TA2 9ROUP.

Krnel, D.; (2001). *Narava*. V: Marjanovič Umek, L. (ur.): *Otrok v vrtcu. Priročnik h Kurikulumu za vrtce*. Maribor, Obzorja.

Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.

Monika Juršič, dipl. vzgojiteljica, študentka inkluzivne pedagogike

Evalviranje glasbene dejavnosti skupaj z otroki

Povzetek: Evalvacija je sestavni del procesa načrtovanja in izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela. Izvajamo jo skupaj z otroki. V prispevku je opisan praktični primer tovrstne evalvacije po izvedeni glasbeni dejavnosti na primeru ljudskih plesov.

Ključne besede: predšolski otroci, ljudski plesi, evalvacija.

Eden od ciljev Kurikuluma za vrtce (1999) je povečanje vloge evalvacije oziroma kritičnega vrednotenja pri načrtovanju življenja in dela v vrtcu. Vzgojitelj evalvacijo najpogosteje izvaja kot kritično vrednotenje doseženih ciljev po izvedeni dejavnosti. V zadnjem času pa se vse bolj izpostavlja pomen partnerskega sodelovanja vseh vpletenih, ki so bili soudeleženi v procesih učenja in poučevanja, torej tudi otrok (Rutar 2013), zato nam je bil v praktični pedagoški raziskavi izziv, kako izbrati ustrezen način evalvacije glasbenih dejavnosti skupaj z otroki.

Raziskavo smo izvedli v okviru diplomske naloge z naslovom *Gibalna ustvarjalnost otrok v otroških ljudskih plesih*, ki je nastala pod mentorstvom dr. Bogdane Borota. Potekala je kot praktično preizkušanje pristopa k učenju ljudskih plesov s posebnim poudarkom na izvedbi evalvacije po izvedeni dejavnosti skupaj z otroki. Zanimalo nas je, kaj otroci menijo o izvedenih ljudskih plesih, kateri plesi so jim bili všeč in kateri ne. Dejavnosti so bile izvedene v Vrtcu Pedenjped Novo mesto. Sodelovalo je 22 otrok, starih od pet do šest let.

Izvedena je bila dejavnost, kjer so se otroci učili ljudski ples *Abraham 'ma sedem sinov*. Osrednji cilji dejavnosti so bili: katere so značilnosti otrok pri orientaciji v prostoru ob izvajanju plesa *Abraham 'ma sedem sinov*, katere gibalne vzorce si otroci izmišljujejo pri plesu Ab-

raham 'ma sedem sinov, ali otroci ljudske plesne doživljajo kot prijetno izkušnjo in kakšna je praksa otroških ljudskih plesov v vrtcu.

V tem prispevku želimo prikazati način in rezultate evalvacije. Način izvajanja evalvacije bomo predstavili na primeru dejavnosti. Izvajanje ljudskega plesa *Abraham 'ma sedem sinov* je bilo razdeljeno na tri dele. V prvem delu smo pripravili uvodno igrico *hitro spremeni gibe*, kjer so si otroci izmišljevali gibalne vzorce. Ogljedali smo si zemljevid Slovenije in pokrajine, kjer so včasih plesali omenjeni ples. Najprej smo poslušali pesem, ki se poje ob plesu in se besedilo pesmi tudi naučili. Za začetek plesa smo najprej hodili po prostoru in šele nato tekli ob petju naučene pesmi. V drugem delu smo plesali po prostoru, tako da so se otroci prijeli za boke. Vsak otrok je prišel enkrat na vrsto, da je lahko vodil skupino v koloni. Za začetek smo po prostoru hodili in peli pesem brez spremljave zvočnega posnetka. V zadnjem delu dejavnosti smo vsakega posameznika opazovali in si beležili njihovo orientacijo po prostoru in kako si izmišljujejo gibalne vzorce. V zaključku dejavnosti smo otroke povabili v krog, kjer smo na sredino kroga položili pripravljen plakat s štirimi vprašanji za skupno evalvacijo (Juršič 2016). Otroci so odgovarjali na zastavljena vprašanja, dobesedne odgovore otrok pa smo zabeležili na pripravljen plakat.

Ključni element evalvacije so ustrezno oblikovana vprašanja, ki jih otroci razumejo. S pomočjo vprašanj želimo izvedeti, kaj so se otroci naučili, kako so se počutili, kaj jim je bilo všeč in kaj ne. Pri tem pa nas je zanimalo tudi, kaj bi otroci še radi delali in plesali. Vprašanja, ki so bila zastavljena otrokom po izvedeni dejavnosti, smo zapisali na plakat (kaj smo delali, kaj smo se naučili, kaj in kako bi še plesali in kaj vam je bilo najbolj všeč). Največji miselni izziv je bilo za otroke vprašanje, kaj in kako bi še plesali, to vprašanje je pri otrocih vzbudilo domišljijo. Odgovore, ki smo jih dobili, so bili nepričakovani in zanimivi. Primer pogovora:

Vzgojiteljica: *Kako bi še lahko plesali Abraham 'ma sedem sinov?*

Deklica, 6 let: *Ples Abraham bi plesali kot polžek, da bi naredili most, da bi prvi imel klobuk na glavi.*

Deček, 5 let: *Tako, da se ne bi prerivali in vlekli.*

Deklica, 5 let: *Vse deklice bi imele ruto na glavi, plesali bi Psiček nima repa več in S kom bi plesala deklica.*

Evalvacijo smo želeli beležiti na način, da bi jo otroci znali »brati« oziroma da bi se lahko pogosteje vračali na vpogled njihove učne izkušnje. Otroci so sami predlagali, da bi

na plakat narisali, kako so plesali in kako so se ob plesu počutili. Upodobili so različne slikovne motive (vijuganje kolone, klobuki, skupina otrok, dvigovanje mostov ...).

Zaključne misli

Na osnovi izvedene evalvacije z otroki ugotavljamo, da otroci radi sodelujejo pri vrednotenju izvedenih dejavnosti. Mnenja in pričakovanja otrok so pomembna. Otroci znajo povedati, kaj jim je všeč in česa si še želijo. Znajo tudi povedati, kaj so se naučili. Pri tem potrebujejo našo spodbudo, podporo v obliki sogovornika, ki zna poslušati. S skupno evalvacijo izboljšujemo tudi sam proces nadaljnega načrtovanja dejavnosti. Zapis evalvacije, ki ga zna prebrati tudi otrok, nudi priložnosti za ponovni vpogled v učno izkušnjo. To potrebujeta tako otrok kot tudi vzgojitelj.

Literatura:

- Juršič, M. (2016). *Gibalna ustvarjalnost otrok v otroških ljudskih plesih*. Diplomsko delo. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.
- Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in Zavod RS za šolstvo.
- Rutar, S. (2013). *Sociokulturni pristop pri spremljanju otrokovega razvoja in učenja v vrtcu*. Pregledni znanstveni članek. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.

OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI

Nives Krajnc, dipl. vzgojiteljica, Vrtec Slovenske Konjice

Vključevanje otroka z govorno-jezikovnimi motnjami skozi šest etičnih osnov vzgoje v vrtcu

Povzetek: Izbira teme za članek je povezana z delom v vrtcu in z otroki s posebnimi potrebami. Skozi šest etičnih osnov vzgoje v vrtcu sem poskušala predstaviti izzive pri vključevanju otroka z govorno-jezikovnimi motnjami in sodelovanje s člani strokovnega tima. Analiza primera je narejena na podlagi teorij (človekovih in otrokovih pravic, etike pravičnosti, etike skrbi in inkluzije) z izhodiščem, da vrtec uresničuje načelo demokratičnosti, načelo enakih možnosti in različnosti, načelo sodelovanja z okoljem, načelo timskega načrtovanja in izvajanja predšolske vzgoje.

Predstavljam otroka z govorno-jezikovnimi motnjami (v nadaljevanju: GJM), vlogo strokovnih delavcev v vrtcu, primer povezovanja in sodelovanje z zunanjimi institucijami in s strokovnjaki.

Ključne besede: govorno-jezikovne motnje, vrtec, otrok.

Zgodnje odkrivanje motenj v otrokovem razvoju in zgodnja obravnava otrok ima namen dati otroku čimprejšnjo ustrezno strokovno pomoč. Tako otrok lažje napreduje in premaguje ovire. Poleg staršev smo vzgojitelji tisti, ki z otrokom preživimo največ časa. Če se pri otroku pojavijo težave pri govoru, te vplivajo na njegovo celostno osebnost, samopodobo, vključevanje v družbo in iskanje stikov s svojimi vrstniki. Otrok, ki ga predstavljam, ima odločbo o usmeritvi, vključen je v redni program vzgoje in izobraževanja v javnem vrtcu v oddelek 4–6 let sta-

rih otrok. Pripada mu strokovna pomoč logopedinje in specialne pedagoginje, saj je z odločbo opredeljen kot otrok z zmernimi govorno-jezikovnimi motnjami. Opara navaja (2005), da imajo otroci z govorno-jezikovnimi motnjami težave na področju izražanja, procesiranja, strukturiranja in razumevanja. Analiza otroka je narejena na podlagi dobrega sodelovanja z zunanjimi izvajalci in na osnovi strokovne povezanosti med člani strokovnega tima. Hkrati pa je otrok predstavljen kot uspešen primer vključevanja v oddelek.

Otrokove pravice v vrtčevski vzgoji

V *Konvenciji o otrokovih pravicah* so štiri temeljna načela: načelo otrokovega najboljšega interesa, načelo soudeležbe in soodločanja, načelo nediskriminacije oz. enakosti in načelo pravice do preživetja in razvoja. Človekove in otrokove pravice predstavljajo najvišjo stopnjo konsenza na nivoju konkretnih odnosov med ljudmi (Peček Čuk in Lesar 2009). Vzgojitelji in pomočniki vzgojiteljev v vrtcu smo tisti, ki od vseh strokovnih služb največ časa preživimo z otrokom, ki ima GJM ali katerokoli drugo motnjo, hkrati pa nimamo dovolj specialno-pedagoškega znanja, kako takšnemu otroku v praksi uspešno pomagati. V strokovnem timu pri pisanju individualiziranega programa iščemo možne prilagoditve in prilagajamo cilje *Kurikuluma* ...

Delo z otrokom, ki ima odločbo, se izvaja individualno, izven oddelka, občasno se specialna pedagoginja in logopedinja vključita v oddelok. Otroka tako spoznavata v drugačnem okolju in vidita, kako funkcionira v oddelku. Otrok rad obiskuje vrtec, v oddelku ima prijatelje, prav tako se rad udeležuje logopedskih in specialno pedagoških ur.

Zaradi omejenega števila ur dodatne strokovne pomoči in logopedinje je nujno interdisciplinarno in timsko sodelovanje, kjer imajo pomembno vlogo tudi strokovni delavci v oddelku. Strokovni delavci se pogosto obrnemo po pomoč k svetovalni delavki (npr. pri oblikovanju ciljev, pisanju programa), prav tako pa se obračamo na specialno pedagoginjo in logopedinjo, ki izvajata individualne ure. Interes, da kakšno uro ali del ure izvedeta v oddelku ali da se individualne ure udeleži strokovni delavec oddelka, je izražen tudi zato, da lahko z »delom«, specifičnimi aktivnostmi, nadaljujemo. Tako lahko v sodelovanju in po navodilih logopedinje vaje izvajamo tudi vzgojitelji v oddelku. Delo in povezovanje med člani tima se kaže kot primer dobre prakse. Menim, da je s tem otroku priznано načelo otrokovega najboljšega interesa, soodločanja in pravica do razvoja.

Etika pravičnosti

Etika pravičnosti v vrtcu »izhaja iz posameznika in njegovih pravic in svoboščin« (Peček Čuk in Lesar 2009, str. 182). Avtorici Peček Čuk in Lesar (2009) v knjigi *Moč vzgoje* pojasnita, da kadar so procesi in dejavnosti v vrtcu za vse vključene enako dostopni, lahko prepoznamo pravičnost vrtca. Cilj etike pravičnosti je učenje moralnih načel, pravil in razumevanje pravic. Vse otroke je potrebno obravnavati enako pravično – a ne na isti način. Z namenom izravnavanja objektivnih razlik je različne otroke potrebno obravnavati različno, nujna je drugačna obravnava tistih, ki so v slabšem položaju. Za neenakomerno obravnavo deprivilegiranih otrok se odloči strokovni delavec sam in v prid otroka.

Če pogledam na omenjenega otroka z vidika etike pravičnosti, menim, da smo strokovni delavci izvajali dodatne aktivnosti, se dodatno samoiniciativno izobraževali, iskali najrazličnejše informacije, vse za to, da bi bili čim uspešnejši pri vključevanju otroka v oddelok, predvsem za to, da bi bil napredek pri otrokovem govoru. Zavestno smo izbrali neenakomerno obravnavo v prid otroku s posebnimi potrebami, saj otroku pristopamo drugače kot k ostalim otrokom, vendar na način, da ne ogrožamo pravice drugih otrok. Drugačen pristop je mišljen predvsem v smislu časovnih prilagoditev, ki jih potrebuje za razumevanje in dojetje, da razvijamo in spodbujamo samozavest pri govoru, ga pogosto postavljamo v ospredje, si vzamemo več časa, ga poslušamo in skušamo razumeti.

Etika skrbi

Etika skrbi je pozornost do odnosov in odgovornosti. Cilj etike skrbi je odgovornost do sebe in drugih, skrb za sočloveka in izpostavljanje primarnega odnosa. To zagotavljajo skrbni odrasli, ki dajo otroku možnost, da se skozi izkušnje naučijo skrbeti za sočloveka. To dosežemo skozi dejavnosti, kjer si otroci medsebojno pomagajo ter tako razvijajo empatične zmožnosti potopiti se v položaj drugega, spoštljivosti in sočutja. Pri razvoju odgovornih in delujočih posameznikov ima pomembno vlogo vrtec, saj jih spodbuja k skrbi za drugega. Na ta način si otroci oblikujejo kognitivne, čustvene, moralne in socialne vrline (Peček Čuk in Lesar 2009).

Z vidika etike skrbi je otroku zagotovljena pomoč, saj mu to omogoča status otroka s posebnimi potrebami oz. odločba, po kateri mu pripada dodatna strokovna pomoč (DSP), ki jo izvajata specialni pedagog in logoped. Z vidika otrok v oddelku lahko ugotovim, da je etika skrbi drug do drugega močno prisotna. Kljub temu da ima otrok s posebnimi potrebami velik primanjkljaj na govornem področju, mu drugi otroci pomagajo, še posebej kadar ga odrasli ne razumemo, saj takrat vstopijo kot »posredniki«. Spoštujejo in razumejo, da otrok potrebuje čas, da pove to, kar želi. Postavljajo jasna vprašanja ter počakajo, da se tudi sam izrazi. Sprejemajo ga kot enakovrednega soigralca v igralni skupini.

Komunitarijska etika

Komunitarijska etika daje pomen posamezniku kot pripadniku skupnosti. Gre za iskanje skupnega dobrega. Če želimo, da je vpliv vrstnikov osrednji vzgojni dejavnik, moramo poudarjati občutek sprejetosti posameznika, iskati skupne vrednote in dobro za vse ter krepiti odgovornost do vrtčevske skupnosti (Peček Čuk in Lesar 2010). Potrebna je skrb za razvoj kakovostnih socialnih odnosov med otroki, spodbujanje strpnosti in solidarnosti med vsemi udeleženci vzgojno-izobraževalnega procesa (Lebarič, Kobal Grum, Kolenc 2006). Vsako-

dnevna rutina in številne raznolike dejavnosti v vrtcu pomembno pripomorejo k celostnemu razvoju, radovednosti in kritičnemu mišljenju. Tako ustvarjamo pozitivne odnose, krepimo prijateljstva in pozitivno klimo vrtca. V oddelku se poudarja in krepi skupno dobro, kjer vsi že v enem tednu pridejo na vrsto, da pometejo tla, pobrišejo mize ... Vsak otrok ima vnaprej določeno opravilo, ki se tedensko spreminja oz. menjava (npr. skrb za urejenost knjižnega kotička, menjava vode v vazi, zalivanje rož ...). V oddelku so jasno postavljene vrednote in jasna pravila, ki veljajo za vse, tudi za otroka s posebnimi potrebami, saj jih razume, upošteva in tudi kdaj zavestno krši. Otroci vedo, kaj je dovoljeno in kaj ni. Dobro vedenje je vedno opaženo, izpostavljeno in pohvaljeno.

Inkluzija

Inkluzija govori o otrocih, tudi tistih s posebnimi potrebami, ki jim je oteženo šolsko ali vrtčevsko življenje, participacija in učenje. V ospredju je ideja o zmanjševanju vseh izključevalnih postopkov zaradi religije, let, spola, etničnosti, spolne orientacije ali česa drugega, kar bi jim otežilo življenje (Peček Čuk in Lesar 2009). V vrtcu se je z otroki potrebno pogovarjati o tem, da se med seboj razlikujemo, da imamo vsak svoje posebnosti, ki nas delajo različne. To je najlažje storiti preko zgodbe ali pravljice, kot je npr. *Grdi raček, Uhlji takšni in drugačni, Žan je drugačen, Beli krtek Albin in Veveriček posebne sorte*. Otrokom tako na razumljiv način prikažemo, da drugačnost pri otroku ne pomeni nekaj negativnega. Hkrati pa smo otrokom s svojim obnašanjem in odnosom do drugačnih zgled. Pomembno je, da otroke s posebnimi potrebami ne izpostavljamo, da ne govorimo o njihovih pomanjkljivostih, ampak izpostavimo njihova močna področja. Na ta način otrok pridobiva na samozavesti, se počuti sprejetega in enakovrednega. Pri vključevanju otroka z govorno-jezikovno motnjo so nam v pomoč tudi različne socialne igre (*stolček na moji desni je prazen, atomčki ...*), kjer se otrok poveže z vrstniki preko igre.

Vključenost otroka s posebnimi potrebami v oddelk ni pomenilo posebnih težav. Rad sodeluje, je pripravljen pomagati in ima veliko pozitivnih osebnostnih lastnosti. V oddelku mu zagotavljamo prijetno in čustveno klimo. Pri načrtovanih dejavnostih izvedbenega kurikula poskrbimo, da je blizu odrasle osebe, ki govori. Tako lahko po potrebi nudimo dodatna pojasnila. Vzpostavljamo očesni kontakt, ki ga potrebuje, ker želimo, da sledi vsebinam ter tako sproti preverjamo razumevanje. Trudimo se, da je čim večkrat v ospredju. Podajamo jasna navodila in preverjamo pravilnost sprejetih informacij. S tem omogočamo ter spodbujamo polno vključenost v oddelk in ustreznost odzivanja. V opisanem primeru lahko govorimo o dobrem primeru inkluzije otroka s posebnimi potrebami v oddelk z rednim programom izvajanja predšolske vzgoje.

Zaključek

Govor je ena najpomembnejših otrokovih sposobnosti. Naloga vzgojiteljev je, da otroke spodbujamo k pravilni, jasni in čisti izreki, seveda s pomočjo lastnega govornega modela, saj se otroci največkrat učijo s posnemanjem. Če smo osebno pripravljani in jezikovno podkovani, znamo jezikovno poučevanje »zaviti v igro«.

Ko je vrtec oblikovan kot demokratična skupnost, ki omogoča inkluzijo, kjer iščemo in ustvarjamo možnosti za uresničevanje in spoštovanje otrokovih pravic, zagotavljanje etiko pravičnosti in etiko skrbi, lahko s timskim sodelovanjem in povezovanjem z različnimi strokovnjaki nudimo otroku največ, kar mu vrtec lahko da.

Literatura:

Lebarič, N., Kobal Grum, D. in Kolenc, J. (2006). *Socialna integracija otrok s posebnimi potrebami*. Radovljica: Didaktika.

Opara, B. (2005). *Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah. Vloga in naloga vrtcev in šol pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami*. Ljubljana: Centerkontura.

Peček Čuk, M. in Lesar, I. (2009). *Moč vzgoje*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije d.d..

Vučak, M. (2010). *Individualizirani program*. V *Otroci s posebnimi potrebami v vrtcu*. Ljubljana: Mib d. o. o.

Hana Rankovec (5 let),
mentorica Arija Klobasa,
OŠ Kungota, vrtec pri OŠ

Projekt *Menjaj branje in sanje*

V šolskem letu 2017/18 sva se s pomočnico vzgojiteljice odločili za sodelovanje v projektu *Menjaj branje in sanje*, čigar glavni cilj je izmenjava knjig (Levstik 2017). V projektu sem kot vzgojiteljica sodelovala že v preteklem šolskem letu, ko sem izmenjavo knjig, opremljenih s posvetili, izvedla na ravni skupine, letos pa sem se odločila za razširitev projekta in k sodelovanju povabila vse skupine v vrtcu.

V projektu je sodelovalo 24 otrok, starih 4 leta. Z izvajanjem projekta smo pričeli že v mesecu oktobru v tednu otroka. Naš prvi korak in cilj je bil, da k sodelovanju povabimo, pritegnemo tudi starše, zato smo skupaj izdelali mapo Palček Bralček, v katero smo dali zvezek, kamor so starši zapisovali komentarje otrok ob izbranih slikanicah, otroci pa so zraven še kaj narisali. V mapo smo dali tudi slikanico, ki si jo je otrok izbral sam in vse skupaj je potem otrok, ki smo ga izbrali v jutranjem krogu s pomočjo izštevance, odnesel domov. Za otroke tujcev je, poleg mape Palčka Bralčka, knjižničarka vrtca skozi vse leto pripravljala bralne nahrbtnike in jih tako še bolj spodbujala k učenju jezika in poseganju po literaturi. Ob vsakodnevem branju v vrtcu smo se učili tudi recitacij, pesmic, v mesecu marcu in aprilu pa se v skupini igrali še gledališče – uprizorili smo predstavo ob zgodbi *Kdo je Vidku napravil srajčico*, ki smo jo ob zaključku projekta zaigrali nekaterim skupinam otrok v vrtcu ter staršem.

Otrokom je v igralnici skozi celotno šolsko leto na voljo knjižni kotiček. V njem knjige vseskozi menjavamo, saj si knjige izposojamo v vrtčevski knjižnici, kjer se učimo tudi postopka izposoje knjig – knjige, ki si jih izposodimo, zabeležimo v za to pripravljen zvezek, knjige, ki smo jih že prebrali in pregledali, pa vrnemo. Otroci so si v knjižnici izbirali knjige sami. V knjižnem kotičku so jim na voljo tudi različne otroške revije (*Cicido*, *Zmajček* ...). Ob zaključku projekta, čigar glavni cilj je izmenjava knjig ob koncu, sva si s pomočnico

vzgojiteljice poleg predstave zaželeli z otroki in s starši narediti nekaj drugačnega, posebnega, novega. V medijih sva zasledili idejo o bralnih hladilnikih. Bližnje podjetje nam je odstopilo rabljen, nedelujoč hladilnik in ta je takoj pritegnil pozornost otrok, pričele so se porajati ideje, kaj lahko z njim naredimo, v kaj ga lahko spremenimo. Kmalu je eden izmed fantov predlagal, da lahko vanj naložimo knjige. Idejo smo realizirali in ga spremenili v bralni hladilnik. Gre za to, da lahko iz rabljenega hladilnika ustvarimo nekakšno knjižno omaro, s tem pa smo v projekt vključili tudi ekologijo in otroke seznanili z recikliranjem. Otrokom sva želeli pokazati, da lahko tudi iz na videz neuporabnih stvari z malo domiselnosti in dela dobimo čisto nove predmete ter da ni potrebno vedno v trgovino, ko se nečesa naveličamo, temveč lahko stvari zamenjamo in predručimo. Prepričani sva bili, da v vsakem domu na policah samevajo knjige, ki so se jih otroci naveličali, za katere starši ne vedo, kam z njimi. Najino prepričanje se je izkazalo za pravilno, saj so starši hitro pokazali zanimanje za projekt ter pričeli s prinašanjem knjig, zato smo hladilnik izredno hitro napolnili.

K sodelovanju smo povabili tudi lokalno knjižnico, ki nam je podarila zajeten kup knjig, s katerimi smo hladilnik še dopolnili. K sodelovanju sem na vzgojiteljski zboru povabila tudi ostale skupine ter jih seznanila s simbolno vrednostjo ideje o bralnem hladilniku – ne potrebujemo le hrane za telo, temveč tudi hrano za dušo in osebno rast. Hladilnik smo postavili v središče vrtca – na stopnišče, da je dostopen vsem obiskovalcem vrtca in se ga lahko vsi poslužujejo.

Z izvedbo projekta smo uresničili naš temeljni cilj, da »otrok ob knjigi doživlja ugodje, veselje, zabavo, povezuje estetiko in fizično ugodje ter pridobiva pozitivni odnos do literature«. (*Kurikulum za vrtce* 2009, str. 33).

Martina Šater,

prof. slovenščine in vzgojiteljica,
OŠ Prevalje, Vrtec Krojaček Hlaček

Glasba nas združuje in povezuje

Naš zavod Vrtec Zagorje ob Savi sestavlja pet enot, ki imajo skupaj 36 oddelkov otrok. Naša enota Smrkci je v celoti komaj četrto leto. Nahajamo se v predmestju Zagorja, od centra mesta smo oddaljeni 500 metrov. Lokacija nam ponuja odlično izhodiščno točko za obisk in sodelovanje z Glasbeno šolo Zagorje, baletnim oddelkom GŠ Zagorje in s Kulturnim centrom Delavski dom Zagorje.

Smo velika enota z 11 oddelki, k naši enoti je priključen tudi oddelek v PŠ Čemšenik. V želji, da se otroci in sodelavci na enoti povežemo, smo se na podlagi večjega števila glasbeno izobraženih sodelavcev odločili za skupno izvajanje različnih glasbenih dejavnosti enkrat oz. dvakrat mesečno. Glavni cilj dejavnosti je bil predvsem povezovanje in skupno ustvarjanje otrok različnih starostnih skupin. Na aktivu smo vzgojitelji sestavili akcijski načrt izvajanja naše naloge, ob tem pa tudi zadolžitve vseh strokovnih delavcev na enoti ob izvajanju teh dejavnosti. Oddelek v PŠ Čemšenik je glasbene dejavnosti izvajal v okviru šole, KS Čemšenik in lastnih dejavnosti.

Danes ni več samoumevno, da otroci z veseljem pojejo, igrajo in ustvarjajo. Vzrok lahko iščemo v veliki množici raznih akustičnih dražljajev (zvočno okolje, avdio-vizualna sredstva, različne zvočne igrače ...), kar povzroča pasiven odnos do glasbenih dejavnosti, večkrat pa tudi zapostavljen estetski razvoj otroka. Glasbene dejavnosti predstavljajo samostojno obliko glasbenega izražanja, spodbujajo veselje do zvoka, igre, razvijajo sposobnosti zaznavanja, pozornosti, komunikacije, socialno vedenje ... S poslušanjem, z izvajanjem in ustvarjanjem glasbenih vsebin razvijamo ne le glasbeni razvoj, temveč tudi estetski, moralni, telesni in intelektualni razvoj otrokove osebnosti.

Akcijski načrt je vseboval vsebinske sklope po posameznih mesecih in ločeno na otroke 1. starostnega obdobja (1-3 leta) in otroke 2. starostnega ob-

dobja (3–6 let). Ob melodični spremeljavi kitare, harmonike ali električnih klaviatur smo se seznanjali z novimi otroškimi in ljudskimi pesmimi, petje spremljali z lastnimi in malimi instrumenti, poslušali različne zvrsti glasbe, ob njih plesno ustvarjali ter spoznavali glasbene pravljice (v nekaterih so sodelovali tudi otroci). Z dejavnostmi smo v obliki zloženke seznanili tudi starše naših otrok na prireditvi *Šport in špas*.

**Marija Mizori Grobin in
Nataša Tacar Košir**, vzgojiteljici,
Vrtec Zagorje ob Savi

Za več branja v vrtcu in družini

V oddelku od 4. do 6. leta smo izvajali dejavnost *Pravljlični kovček*. Gre za medpodročno povezavo, kjer je v ospredju jezik. Predvsem pa se je izkazala za dobro izbrano obogatitveno dejavnost, ki je povezovala ne samo vsa področja vzgoje, ampak je bila odlično sprejeta s strani otrok in staršev. Področje jezika je nedvomno močno povezano z vsemi drugimi področji dejavnosti v vrtcu, postavljanje področja gibanja v ospredju pa ni le slučajno, temveč je prednostna naloga, saj je gibanje kot dejavnost povezano z vsemi ostalimi področji. Znanje, ki ga otrok pridobiva v okolju pred vstopom v šolo, ko se srečuje s tiskano besedo, začne odkrivati tiskano besedo, oblikovati vedenje in razvijati strategije, imenujemo *porajajoča se pismenost*. Nobena druga dejavnost najbrž ni tako pomembna za otrokovo *porajajočo se pismenost*, kot je to, da mu bemo (Grginič 2005).

Pri izbiri knjig je potrebno upoštevati otrokovo starost, njegove razvojne sposobnosti, individualni interese in potrebe, različne probleme, ki jih prinašajo faze njegovega telesnega in duševnega razvoja, probleme, ki se dotikajo tudi »temnih« platí otroštva in odraščanja (problemske teme); torej knjige, ki so staršem ali vzgojiteljem v pomoč kot osnova za razgovor z otrokom (strah, ločitev, drugačnost ...), otrokovo vedoželjnost, ko želi spozna-

ti realni svet, potrebo po estetskem doživljanju in potrebo po zabavi in sprostitvi ob knjigi (Mlakar 2003).

Eden izmed primerov jezikovnih dejavnosti in ciljev predopismenjevanja, ki jih otroci dosegajo v predšolskem obdobju, je branje znanih slikanic v manjših skupinah, ko se otroci izmenjujejo v vlogah "bralcev", pripovedovalcev in poslušalcev, ki omogoča pridobivanje pripovednih shem, razvoj besedišča. Branje v manjših skupinah naj bi izvajali vsak dan ob dogovorjenem času, prostor pa naj bi otroci izbirali sami (Grginič 2005, 2006). Želja po knjigah je privzgojena potreba, ključni dejavnik bralne kulture pa je dosegljivost knjige (Jamnik 1999).

Ob znanju, da je pogosto branje pomembno, da so pomembne pravljice in da pravljica otroka umirja, smo želeli razvijati poslušanje, razumevanje in doživljanje jezika, doživljanje ugodja in veselja ob knjigi ter zabavo. Zavedali smo se, da s tem otrok pridobiva pozitiven odnos do literature in sposobnost poslušanja sovrstnika, da se uči samostojno pripovedovati ob ilustracijah in obnavljati vsebino zgodbe.

Pri dejavnosti so sodelovali otroci, starši, strokovni delavki v oddelku in zunanji sodelavci, knjižničarji ... Pred samim pričetkom smo skupaj z otroki obiskali knjižnico v Slovenskih Konjicah, kjer se nam je predstavila knjižničarka. Ogleдали smo si vse prostore s knjigami ter se seznanili s potekom dela in z vlogo knjižnice.

V nadaljevanju si je otrok doma, v knjižnici ali v vrtcu izbral knjigo, ki mu je bila najbolj všeč. Starši so knjigo prebrali skupaj z otrokom in mu pomagali pri pripravi na obnovitev vsebine, ki jo je predstavil sovrstnikom v oddelku. Otroci so pripovedovali vsebino zgodbe ob ilustracijah. Starši so se skupaj z otrokom dogovorili za čas predstavitve, ki je bil vsak ponedeljek po zajtrku. Skupaj z otroki smo izdelali kovček iz odpadnega materiala. Zunanja podoba kovčka je nastajala postopno, saj je vsak otrok narisal lik ali predmet, ki se je pojavljal v vsebi-

ni njegove pravljice, prepisal naslov in avtorja knjige ter svoje ime. Vse to smo nalepili na kovček, ki je dobival tekom leta vse bolj pisano podobo. Otroci so odnesli kovček domov in ga prinesli v vrtec s knjigo, ki so jo predstavili.

Ob ponedeljkih zjutraj smo v času, ko je otrok pripovedoval vrstnikom obnovo prebrane vsebine, na vrata igralnice izobesili opozorilo: *Pripovedujem*. Po končanem pripovedovanju smo se skupaj pogovarjali o vsebini. Vsebino knjige smo nadgradili z usmerjeno dejavnostjo, ki smo jo načrtovali glede na temo knjige.

Obogatitvena dejavnost *Pravljlični kovček* je ob vsakem pripovedovanju otrok obogatila otroke, starše, strokovne delavce in zunanje sodelavce. Ob dejavnosti branja in pripovedovanja smo se dobro počutili, sledili vsebini in se čustveno vživljali. Pri otrocih sem opazila, da so pridobili na samozavesti, predvsem pa jezikovno napredovali. Vesela sem bila ob spoznanju, da je dejavnost prispevala k družinskemu branju in spodbujala zanimanje za knjige in knjižnico pri vseh vpletenih.

Katja Juhart, dipl. vzgojiteljica,
Vrtec Slovenske Konjice

Eko knjiga v bralnem nahrbtniku

V prispevku želim predstaviti primer dobre prakse sodelovanja s starši s pomočjo bralnega nahrbtnika, ki je skupaj z dvema knjigama potoval od družine do družine, razveseljeval otroke in spodbujal druženje družinskih članov. Vrtec Lendava - Lendvai Óvoda je že vrsto let vključen v vseslovenski natečaj *Planetu Zemlji prijazna šola/vrtec - Eko beri*. To je projekt, ki pomaga pri ohranjanju naravnega, kulturnega in nacionalnega izročila Slovenije, razvija zdravo samopodobo posameznika ter spoštljiv in odgovoren odnos človeka do okolja in narave. S projektom želi društvo doseči, da bi odgovoren odnos do sočloveka, vseh živih bitij in narave postal način življenja prihodnjih generacij. Ko pridejo otroci v vrtec, že imajo določene

jezikovne sposobnosti. Ponuditi jim je treba spodbudno učno okolje, ki bo te sposobnosti razvijalo naprej. Znanstveniki so dokazali, da imajo otroci, ki jim starši v prvih treh letih življenja berejo in se pogovarjajo z njimi, močnejši temelj za uspešno branje in učenje v kasnejšem življenju. Branje otroku vsestransko koristi, saj spodbuja njegov čustveni, socialni in intelektualni razvoj. Zaupnost, ki se porojava ob branju knjig, krepi čustvene vezi med otroki in starši.

Na osnovi teh spoznanj sva se s sodelavko v oddelku otrok, starih od 2 do 4 let, v sodelovanju s starši odločili za bralni nahrbtnik. Izbrali sva knjigo Tatjane Kokalj *Zelena jopica*, ki je na seznamu »eko« knjig. S pomočjo bralnega nahrbtnika oz. knjigama v njem sva želeli povečati bralno pismenost v družinah, spodbuditi druženje družinskih članov na drugačen

način, pritegniti starše k sodelovanju in staro, neuporabno majico uporabiti za ustvarjanje. Bralni nahrbtnik je nahrbtnik, ki potuje od otroka do otroka ter vključuje otroke in odrasle v široko polje sodelovanja in komunikacije skozi doživljanje otroške literature. Knjige tako na zanimiv način širijo naše obzorje, nam omogočajo prijetna druženja in nas hkrati učijo, kako je treba ravnati z njimi. Med izvajanjem projekta sva s sodelavko sledili cilju: z multidisciplinarnim pristopom na otrokom dopadljiv in primeren način vsebine okoljskega značaja, zapisane v knjigah, prenašati v njihovo zavest in navade.

Projekt smo izvajali od oktobra do decembra in vanj se je vključilo 17 otrok z družinami. Bralni nahrbtnik je potoval z eno slovensko in eno madžarsko knjigo. Živimo namreč na dvojezičnem področju, kjer sta slovenski in ma-

džarski jezik enakovredna uradna jezika. Ker podobne vsebine, kot je knjiga *Zelena jopica*, v madžarskem jeziku nisva našli, sva dali zgodbico prevesti v madžarščino.

Otroci so nahrbtnik odnašali domov za dva dni. Skupaj s starši so prebirali knjigi in nato s tekstilnimi flomastri narisali del zgodbe na staro, neuporabno majico. Te majice so prinesli v vrtec in nam jih pokazali, na kratko povedali vsebino zgodbe ter kaj so narisali na majico. Projekt smo zaključili s plesno dramatisacijo *Zelena jopica*, s katero smo se predstavili staršem, starim staršem ter otrokom in strokovnim delavkam naše enote.

S sodelavko sva s projektom pridobili dragoceno izkušnjo, s katero bova bogatili svoje izobraževalno delo tudi v bodoče.

Irma Vöröš, vzgojiteljica,
Vrtec Lendava – Lendvai Óvoda

OBVESTILA

Naročnikom revije *Vzgojiteljica*

Spoštovane ravnateljice in ravnatelji, vzgojiteljice in vzgojitelji!

Revija *Vzgojiteljica* je v 20-letih izhajanja pridobila in ohranila strokovni ugled, del tega ste omogočili predvsem redni naročniki revije. Vaša podpora je neprecenljiva. Zanj se pri Pedagoškem društvu *Vzgojiteljica* zahvaljujemo vsem, ki ste vsa leta zvesti naročniki revije.

V letu 2019 bomo veseli tudi vsakega novega vrtca ali šole z vrtcem, ki bo postal naš novi zvesti naročnik.

Pomembno je, da vzgojiteljsko profesionalnost podpira in širi tudi strokovna revija, ki daje možnost objave strokovnih in znanstvenih člankov, intervjujev s strokovnjaki in z znanstveniki, ravnateljicami in vzgojiteljicami, objavo otroških likovnih del in krajših zanimivih prispevkov iz vrtcev.

Izdajatelj revije je za leto 2019 pridobil novega založnika. Ob tem se iskreno in toplo zahvaljujemo za odlično sodelovanje in podporo sedanjemu založniku Pozoju iz Velenja, ki je bil z nami vse od leta 2003, torej kar 15 let. Posebna hvala za sodelovanje Patriciji Valentinuzzi, Darji Slapničar in Mihju Reberniku.

V novem poslovnem letu 2019 želimo vsem v vrtcih zdravja, osebne sreče in poslovnih uspehov.

Predsednica Pedagoškega društva *Vzgojiteljica*
Irena Hren

Razpis za otroška likovna dela v reviji *Vzgojiteljica* v letu 2019

Revija *Vzgojiteljica* ostaja tudi v letu 2019 zvesta objavljanju izbranih otroških likovnih del, zato vabimo k sodelovanju vse vzgojiteljice in vzgojitelje, ki kot mentorji spodbujajo otroke h kakovostnemu likovnemu izražanju.

Pogoji sodelovanja so:

- otroške slike ali risbe in kombinacija obojega,
- pokončni ali ležeči format lista v velikosti običajnega likovnega bloka,
- izvirne likovne vsebine,
- likovne tehnike v skladu s strokovnimi navodili.

Nadaljevanje na naslednji strani.

Priporočamo gradivo: Vrlič, T. (2001). Likovne dejavnosti v vrtcu. V: *Otrok v vrtcu, priročnik h kurikulu*. Ur.: Ljubica Marjanovič Umek. Maribor: Obzorja.

Posamezni vzgojitelj lahko pošlje največ 5 otroških likovnih del. Otroške likovne izdelke sprejemamo do vključno 25. januarja 2019. Ponujamo vam dve možnosti:

- pošljite kot fotografijo otroškega likovnega dela na e-naslov: betka.vrbovsek@gmail.com
- kot original na poštni naslov revije: Revija Vzgojiteljica, p. p. 23, 3220 Štore.

Strokovni tim uredništva bo ocenil likovna dela po strokovnih, razvojnih in ustvarjalnih kriterijih dobre likovne prakse. Mentorica ali mentor mora imeti pri sebi oz. v vrtcu shranjeno pisno soglasje starša, da dovoljuje objavo otrokovega dela v naši reviji, otrokovo ime in priimek ter starost. Likovnih izdelkov ne vračamo. Mentorice oz. mentorji lahko uveljavljajo točke za napredovanje v naziv v skladu z državnim pravilnikom.

Uredništvo

NAPOTKI ZA AVTORJE PRISPEVKOV

Strokovna besedila so napisana v strokovnem izrazoslovju, so formalizirana, imajo standardno zgradbo in obliko.

Strokovni članek vsebuje:

- avtorjevo ime in priimek, uradni poklicni naziv, uradni naziv vzgojno-izobraževalnega zavoda in naslov članka;
- povzetek in ključne besede;
- uvod, jedro in zaključek;
- literaturo.

V **povzetku** napovemo ključno vsebino svojega prispevka. Povzetek je dolg od 3 do največ 6 vrstic. **Ključne besede:** do pet izbranih ključnih besed. V **uvodnem delu** moramo opredeliti teoretične osnove, ki so teoretična podlaga prispevku. Pri tem moramo natančno upoštevati avtorstvo drugih. **Jedro** je lahko napisano na dva načina. Lahko predstavimo teoretični ali praktični primer. Pri **opisu teoretičnega problema** navedemo ključna spoznanja še kakšnega drugega avtorja oz. avtorjev. Sledi navajanje naših spoznanj in razmišljanje (interpretacija). **Opis primera dobre prakse** (predstavitve projekta, primerov uspešnih dejavnosti) utemeljimo s cilji in z načeli *Kurikuluma za vrtce* (1999) in pojasnimo, zakaj smo neko vzgojno-izobraževalno dejavnost vključili v izvedbeni kurikulum oddelka in s katerimi drugimi področji dejavnosti je bila povezana. Potrebno je dodati, v katerem oddelku se je dogajala praksa, časovni potek dogajanja in koliko otrok je v njej sodelovalo. Prepričanje, da gre za dobro prakso, podkrepimo z opisom, kako smo upoštevali elemente dobre prakse (verbalizacijo, simbolizacijo, konceptualizacijo, aktivnosti otrok in miselne izzive). V **zaključku** sledi samoevalvacijska ocena kakovosti izvedbe (glede na organizacijo prostora, časa, oceno realizacije ciljev, razvojno-procesni vidik), predvsem pa ocena, kaj so otroci pridobili glede na že doseženi aktualni razvoj (dodani »korak« v območju bližnjega razvoja otrok).

Vsak del strokovnega članka ima svoj naslov (vse naslove, razen slovnično zahtevanih začetnic, napišemo z malimi tiskanimi črkami), ki se nanaša na vsebino. Izogibamo se čustvenim izrazom, ponavljanjem in naštevanju z alinejami, če ni nujno potrebno.

Način pisanja zahteva sistematični miselni tok, jasnost izražanja, pregledno členjenost, utemeljenost in poštenost z zapisanega. Prav to zadnje, poštenost, terja od avtorja strokovnega članka dosledno pravilno navajanje drugih avtorjev, ki jih uporablja, navaja, citira. Vsak podatek, vsaka teorija, vsaka misel drugega avtorja mora biti pošteno označena. Če tega ne bi delali, zagrešimo plagiat, ki se šteje za duhovno tatvino, ki se lahko preganja. Najpogosteje se uporabljata: 1) povzetek in 2) citat. Ob obeh je potreben **takojšnji bibliografski sklic v tekstu:** navedemo torej vir povzetega ali citiranega besedila. Na primer:

K 1: Važno je, da povsem nedvoumno označimo, kateri deli besedila so **povzeti** po drugem avtorju. Kadar povzemamo, s svojimi besedami povzamemo vsebino misli, zato navedba zaradi svoje splošnosti ne zahteva takšne natančnosti, ampak samo priimek in letnico (Novak 2009).

K 2: Citati morajo biti ločeni z narekovaji in umaknjeni v samostojni odstavek, navedena mora biti tudi številka strani. Kadar citiramo, navedemo **natančen prepis avtorjevega besedila v narekovajih**. V tem primeru se v besedilu sklicujemo na avtorja in to zapišemo z navedbo priimka, leta izdaje in stranjo (Novak 2009, str. 13).

Literatura mora biti nanizana brez označevanja, toda v abecednem zaporedju. Naštejemo samo tiste avtorje, ki jih navajamo v besedilu, na primer:

Marjanovič Umek, L. (2004). *Razvoj otrokovega govora*. Ljubljana: Založba Tiger.

Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in Zavod RS za šolstvo.

Vrbovšek, B. (2009). *Dobro delujoči timi v vrtcih*. V: *Vzgojiteljica X*, št. 4, str. 18–20.

Obseg prispevkov: **največ 2000 besed**.

- Vsi teksti naj bodo napisani na računalniku v programu WORD, med tekst ne vstavljajte fotografij in računalniških risbic;
- enemu izvodu prispevka obvezno priložite CD ali pa pošljite prispevek na e-naslov urednice (betka.vrbovsek@gmail.com);
- otroške likovne izdelke opremite z imenom avtorja, s starostjo otroka, z imenom mentorja in vrtca;
- k fotografijam napišite ime in priimek avtorja;
- za objavo fotografij otrok mora imeti vrtec ali vzgojitelj privoljenje staršev;
- uredništvo si jemlje pravico prispevke krajšati in smiselno oblikovati;
- uredništvo ne daje pisnih potrdil o prispevkih in člankih;
- CD-jev in otroških likovnih izdelkov ne vračamo.

Avtor objavljenega prispevka prejme en izvod revije *Vzgojiteljica*. Strokovnjak oz. znanstvenik, ki da intervju, ima zastonj enoletno naročnino na revijo.

V skladu s 17. členom Pravilnika o napredovanju v nazive (Ur. l. RS, št. 54/2002, št. 123/2008) s prvo objavo dobite 3 točke za članke v rubrikah »Iz teorije v prakso«, »Za dobro prakso«, za »Aktualno« in za »Izmenjava znanja in izkušenj v EU projektih«.

Kratki strokovni sestavki (za rubriko *Od tu in tam iz naših vrtcev*) teh zahtev nimajo. V kratkem sestavku (največ 30 vrstic oz. ena stran) opišete dogodek ali doživetje otrok v vrtcu, dogodek ali doživetje strokovnih delavcev in podobno. Zelena je tudi kvalitetna fotografija (v .jpg).

Da boste svoje tekste lahko brali na straneh vaše in naše revije, vas prosimo, da napotke upoštevate.

Čestitamo avtoricam in avtorjem likovnih del, ki so objavljena na tej strani!

Prišla so v ožji izbor na likovnem natečaju revije Vzgojiteljica za leto 2018. Vzgojiteljicam in vzgojiteljem mentorjem objavo otroškega likovnega izdelka na tej strani štejemo kot doseženo drugo mesto, enakovredno drugemu mestu na državnem tekmovanju. Izdelek otroka, ki ga oblikovalec revije iz nabora izbranih del za posamezno številko izbere za naslovnico, pa štejemo kot doseženo prvo mesto. Mentorji lahko oboje uporabijo pri napredovanju v strokovne nazive.

OŽJI IZBOR LIKOVNIH DEL ZA NOVEMBER-DECEMBER 2018

Nal Centrih (3 leta),
mentorica Lorena Jenšterle,
Vrtci občine Žalec

Sara Bertossi (5 let),
mentorica Nataša Kalšek,
Vrtec Tončke Čečeve Celje

Vid Decman Cvetko (5 let),
mentorica Dragica Mrkša,
Vrtec Rogaška Slatina

Helena Oset (5 let),
mentorica Uršula Križmančič,
Vrtci občine Žalec